Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 43 (1589) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 26 КАСТРЫЧНІКА 1986 г. ЦАНА 10 зл.

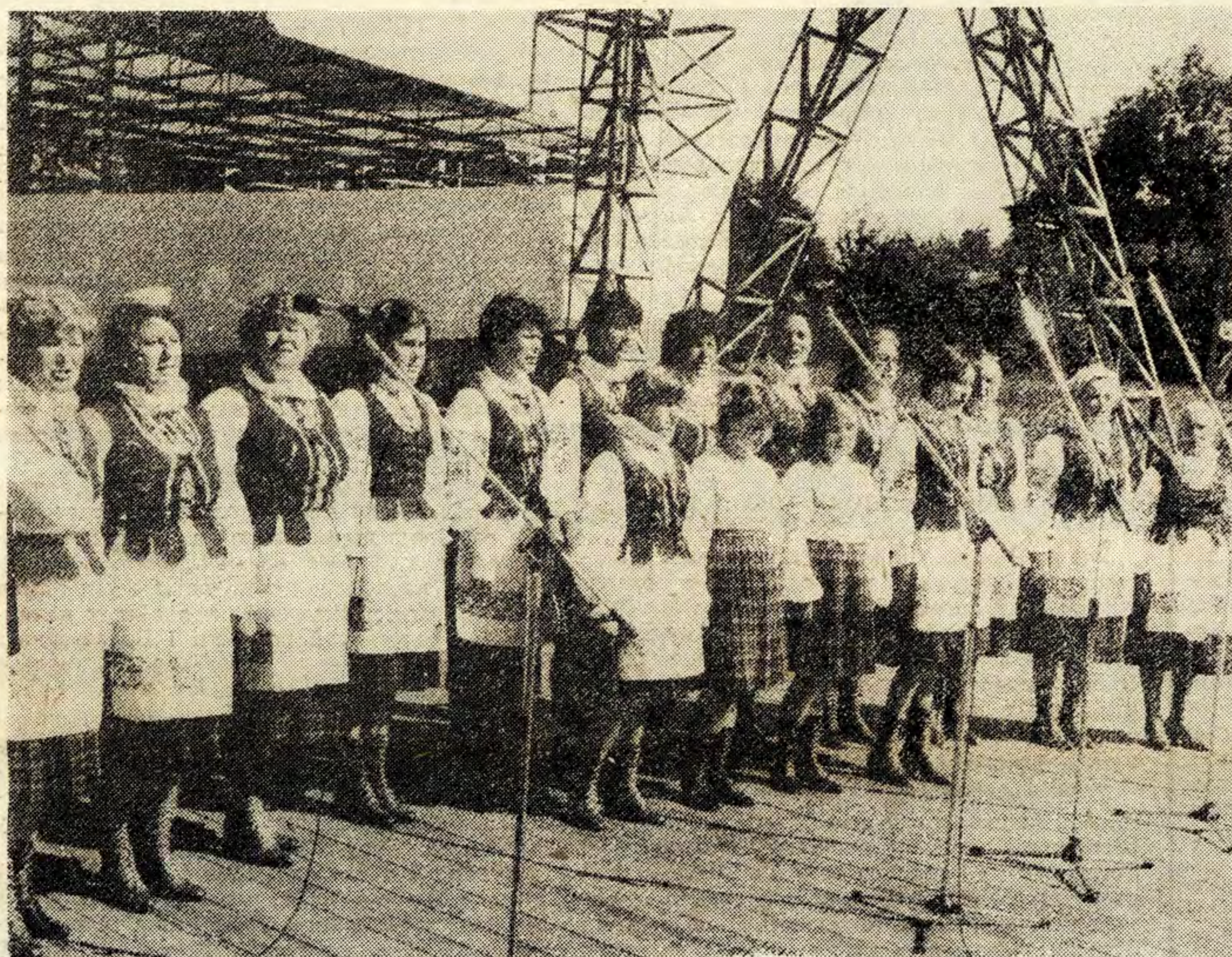

Гарадоцкі калектыў на Свяце беларускай культуры ў Беластоку. Амфітэатр, 15 чэрвеня 1986 г.
Фота С. Грынявінкага.

За далейшыя дасягненні

На ўрачыстае адкрыццё чарговага культурна-асветнага года ў дзейнасці БГКТ, якое адбылося ў Гайнаўскім доме культуры „Гурнік", сабраліся дзеячы таварыства, сярод якіх было шмат настаўнікаў беларускай мовы, удзельнікаў мастацкіх калектываў, членаў праўлення асобных аддзелаў. Усіх іх сардэчна прывітаў член Прэзідыума ГП, дырэктар Гайнаўскага беларускага ліцэя Аляксандр Іванюк.

Пасля гэтага сакратар ГП БГКТ Віталій Луба прадставіў узнагароджаных па прапанове Прэзідыума ГП. Бронзавы знак „За заслугі ў ахове публічнага парадку" быў уручаны члену харавога калектыву з Рыбалаў, пажарніку Мікалаю Ігнацюку, а сярэбраная адзнака „Заслужаны для Беласточчыны" — удзельніцы харавога калектыву з Вулькі Тэракоўскай Валянціне Вярэмчук. Узнагароды былі ўручаны намеснікам начальніка горада Гайнаўкі — Ядвігай Рудзінскай-Патэюк.

Залатымі значкамі ТППР удэкаравала Таіса Фацеева, працаўнік Ваяводскага праўлення ТППР, членаў харавога калектыву з Гарадка — Галіну Кандрусік і Галену Кот, а дыплом ГП БГКТ з рук яго старшыні д-ра Аляксандра Баршчэўскага атрымаў дзеяч БГКТ з Вулькі Нурэцкай Мікалай Кусачук.

Аб дзейнасці БГКТ у культурна-асветнай галіне гаварыў у сваім выступленні старшыня БГКТ. У мінулым культурна-асветным годзе, адзначыў ён, назіралася павышаная актыўнасць нашых членаў. Спраўна былі праведзены конкурсы на беларускую песню, а асабліва фінальны агляд у Беластоку. Было рэактывавана навучанне беларускай мовы і павялічылася ў некаторых мясцовасцях колькасць вучняў, вывучаючых родную мову. На гэтыя справы неабходна надалей звяртаць бачную ўвагу. Варта таксама папулярызаваць як найшырэй так званыя Дні беларускай культуры і святкаванне Купалаўскай ночы, якія запачаткаваў гарадскі аддзел БГКТ у Беластоку.

Усё больш і больш паяўляецца ў краіне і за мяжой ахвярадаўцаў на Музей помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху, які будуецца ў Гайнаўцы, гаварыў далей Аляксандр Баршчэўскі. Назіраецца таксама павышанае зацікаўленне беларускім аддзяленнем у Варшаўскім універсітэце, на якое ў гэтым годзе было ў тры разы больш ахвотных, чым месц. Сёлета прынята 14 студэнтаў, хаця планавалі прыняць толькі дзесяць асоб. Сярод студэнтаў ёсць таксама 1 паляк, 1 украінец, 1 літовец і 1 яўрэй. Орган ГП БГКТ „Ніва" добра спраўляецца са сваімі выхаваўча-прапагандысцкімі абавязкамі. Нашы літаратары неўзабаве змогуць утварыць беларускі аддзел Саюза польскіх пісьменнікаў (калі толькі яшчэ адна асоба будзе прынята ў члены СПП). Так гаварыў старшыня ГП БГКТ пра нашы плюсы, пра нашы дасягненні.

Але, на жаль, ёсць і адмоўныя бакі нашай дзейнасці. Недастатковая яшчэ колькасць школ, у якіх навучаецца беларуская мова, а там, дзе яна і ёсць, то не ўсе вучні вывучаюць яе. Тыраж „Нівы" нізкі, не ўсе члены БГКТ з'яўляюцца яе падпісчыкамі, недастаткова ўдзельнічае ў дзейнасці БГКТ наша моладзь. У Гайнаўцы ўжо два гады не арганізоўваецца беларускі фэстын, хаця ёсць тут шмат дзеячоў БГКТ і дасканалы амфітэатр. У Міхалове назіраюцца абыякавыя адносіны мясцовых

(Працяг на стар. 5)

Плён, абліты потам

За намі чарговае лета і цяплейшая частка восені. Плён, абліты сялянскім потам, ужо ў элеватарах, свірнах і клунях. Можна тады пагутарыць аб выніках сялянскай працы.

Віцэ-ваявода беластоцкі Юльян Сляжынскі на прэс-канферэнцыі 30 верасня г.г. даволі высока ацаніў беластоцкіх хлебаробаў. Ён заявіў, што сярэдні ўраджай чатырох асноўных збожжавых культур (жыта, пшаніцы, аўса і ячменю), ва ўсіх дзялянках вясковай гаспадаркі (сялянскай, спулдзельчай і дзяржаўнай) ацэньваецца на ўзроўні мінулагодняга ўраджаю. Дакладна — 23,7 цэнтнера з кожнага гектара пасеваў. Так у жніўні вылічылі спецыялісты з ваяводскай статыстычнай управы. Ён, аднак, на 0,4 ц/га ніжэйшы ад мінулагодняга ўраджаю. Розніца, здавалася б, зусім невялікая, бо не сягае і паўцэнтнера на гектары, адзін невялікі мяшок збожжа. Калі аднак гэты невялікі „мяшок" памножыць на агульную плошчу, засеяную збожжам, дык тады мы пераканаемся, што Беластоцкаму ваяводству не хапіла больш за сто тысяч цэнтнераў збожжа. Гэта так, як бы 4400 га ў гэты час ляжала аблогам. Вось што абазначае недаімка сарака кілаграмаў ураджаю на кожным гектары ў адным толькі Беластоцкім ваяводстве!

Пачалося ўсё ў студзені і лютым, калі азіміну тоўстым і шчыльным дыванам прыкрыў на доўгі час густы снег. Завялася плесня. Яна знішчала збожжа, але пакідала пустазелле, асабліва пырнік. Калі б пазней прымяніць гербіцыды... але іх не было, бо яны за валюту, а калі і былі, дык не ўсім сялянам хацелася купляць, бо гербіцыды вельмі дарагія. От, згніло там крыху пшаніцы, дык Бог з ёю. Ад голаду не памрэм! А гэтыя „крыху", калі скласці разам, вось і дае больш за сто тысяч цэнтнераў.

25 красавіка пачалося і прадаўжалася аж да 20 мая засушлівае надвор'е. Гэтыя даты падаю я наўмысна, бо хто хаця крыху арыентуецца ў цыклічнасці сялянскай працы, той ведае, што ў другой палавіне красавіка і ў пачатку мая вельмі патрэбны часты дождж, бо тады якраз узыходзіць збожжа і

(Працяг на стар. 4)

АБ НІГІЛІЗМЕ (3)

Чым вытлумачыць тое, што многія нашы грамадзяне толькі шукаюць нагоды, каб напляваць на сваю дзяржаву? З асаблівым энтузіязмам робяць гэта тады, калі перад імі стаіць чужаземец. Думаю, што ў многіх выпадках звязана гэта з жабрачай псіхалогіяй нашых мяшчан. Здаецца ім, што калі толькі яны скажуць чужаземцу, што іх моцна крыўдзіць дзяржава, дык ён палезе ў кішэню і закідае іх доларамі. Усё гэта нягодна, ганебна. Быць можа, што часам яшчэ так і здараецца, што расчулены чужаземец кіне такому духоўнаму жабраку некалькі долараў міласціны. Аднак найчасцей яно бывае па-другому. Чужаземец на такога духоўнага жабрака гляне з пагардай — і канец. Але здараюцца выпадкі і з канчатковым вынікам, абсалютна супрацьстаўным да таго, якога чакаў духоўны жабрак. Хачу тут прывесці вельмі вымоўны прыклад. Няма ў ім нічога выдуманага, усё, што скажу — праўда. Адзін наш грамадзянін пісаў у Амерыку свайму сваяку драматычныя лісты, у якіх рысаваў жахлівую карціну свайго ўбоства. А трэба сказаць, што быў ён добрым селянінам, працаваў выдатна і жыў таксама выдатна. Сваяк у канцы канцоў прыехаў да яго ў госці. Быў тут тры тыдні. Кожны дзень быў у хаце селяніна банкет. Штодзённа пілі і елі, як калісьці гэта здаралася толькі ў памешчыкаў. Амерыканец выехаў і замоўк на многа месяцаў. Занепакоены і здзіўлены жыхар Беласточчыны, даведаўшыся аб тым, што мой знаёмы едзе ў ЗША, прасіў, каб ён наведаў яго сваяка і даведаўся, чаму ён не дапамагае яму доларамі. Знаёмы, знаходзячыся ў ЗША, наведаў амерыканца і перадаў яму прэтэнзіі і спадзяванні сваяка з Беласточчыны. І вось што ён пачуў ад амерыканца:

„Калі я сорак гадоў таму назад выязджаў з Беласточчыны, дык усе яе жыхары, у тым ліку і я і мой сваяк, жылі ў вялікай бядзе. Лісты, якія я атрымліваў ад сваяка, сведчылі аб тым, што Народная Польшча ні ў чым не палепшыла матэрыяльнага становішча сваіх грамадзян. Тое, што я пабачыў у часе знаходжання на Беласточчыне, абсалютна запярэчыла таму, што пісаў мой сваяк. Тры тыдні мы нічога не рабілі, а толькі пілі і елі, як памешчыкі. За гэтыя тры тыдні я выпіў гарэлкі болей, чым за сорак гадоў знаходжання ў Амерыцы. Калі б я тут так піў, як там, дык я пайшоў бы з жабрачаю торбаю. Калі разабрацца, дык той сваяк багацейшы, чым я. Гэта не я яму, а ён мне павінен памагаць“.

І гэта ўсё. Можна было б паставіць ужо кропку. Я, аднак, дабаўлю некалькі слоў.

Сотні тысяч, а можа і мільёны польскіх грамадзян выязджаюць па-за межы нашай краіны. Было б несправядліва, калі б я сказаў, што ўсе яны паводзяць сябе за мяжой па-жабрачаму. Аднак многія з іх, на жаль, вядуць сябе нізка. Знаходзячыся па-за межамі Польшчы, я сутыкаўся з такімі нашымі грамадзянамі, якія плялі страшэнныя глупствы і няпраўду аб нашай краіне. Зводзілася гэта ўсё да таго, што ў Народнай Польшчы людзі голыя, галодныя, стэрарызаваныя, што не могуць свабодна сказаць слова, што яўная і тайная паліцыя шнырыць па вуліцах і па кватэрах, хапаючы людзей і кідаючы іх у казаматы. Зразумела, што многія людзі на Захадзе вераць у гэтую лухту, і можа той-сёй з іх кіне такому ілгуну міласціну.

(Працяг на стар. 11)

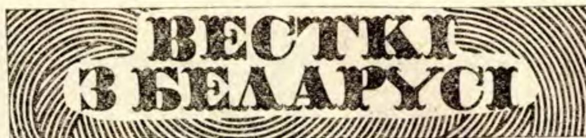

АНАЛАГАЎ НЕ МАЕ

Палімерныя матэрыялы, якія засцерагаюць пры доўгім захоўванні металічныя дэталі ад карозіі, вынайшлі вучоныя Інстытута механікі металапалімерных сістэм Акадэміі навук БССР. Асаблівасць распрацоўкі ў тым, што поры палімернага матэрыялу насычаны інгібітарам — рэчывам, якое папярэджвае карозію.

Плёнка з такога матэрыялу, распрацаваная ў садружнасці са спецыялістамі прыборабудавання, не мае аналагаў не толькі ў СССР, але і за мяжой. Інгібіраваныя палімерныя плёнкі, якія раней выпускаліся, былі больш матэрыялаёмкімі. Выкарыстанне распрацоўкі дазваляе істотна зменшыць працаёмкасць кансервацыі і раскансервацыі дэталей, выключыць выкарыстанне спецыяльных змазак. Неўзабаве пачнецца серыйная вытворчасць „адзення“ для металічных вырабаў. Адна з заходніх фірм набыла ліцэнзію на тэхналогію вырабу гэтай арыгінальнай упакоўкі.

Аналагічны метад барацьбы з карозіяй беларускія вучоныя прымянілі пры распрацоўцы ўшчыльняльнікаў штокаў буравых помпаў. „Начыніўшы“ палімерныя дэталі інгібітарамі, удалося прадоўжыць тэрмін службы ўшчыльненняў у 5-7 разоў.

ПА АРЫГІНАЛЬНЫХ ПРАЕКТАХ

Усе ўмовы для плённага навучання, выхавання і фізічнага развіцця дзяцей створаны ў калгасе „Прагрэс“ Клецкага раёна Мінскай вобласці, дзе адкрыты дзіцячы сад-яслі на 140 месцаў. У будынку, які нагадвае карабель з круглымі вокнамі-ілюмінатарамі, — плавальны басейн, пляж з ультрафіялетавым „сонцам“, пакой працы, залы для гульняў.

У рэспубліцы прадугледжана к канцу пяцігодкі вырашыць у асноўным праблему забеспячэння сельскіх жыхароў дашкольнымі ўстановамі, а таксама значна расшырыць сетку школ, што дазволіць завяршыць іх перавод на адназменныя заняткі. Многія гэтыя будынкі ўзводзяцца па новых арыгінальных праектах.

„МАГІЛЁЎСАД“

Выканком Магілёўскага абласнога Савета народных дэпутатаў прыняў рашэнне стварыць на базе саўгаса „Хацкавічы“ Чавускага раёна прамысловы сад. У сувязі са змяненнем спецыялізацыі гаспадарка перайменавана ў саўгас „Магілёўсад“. У дванаццатай пяцігодцы запланавана пасадзіць 880 гектараў фруктовых дрэў і 120 гектараў ягаднікаў.

Праектная магутнасць новага саўгаса — 9 000 тон прадукцыі ў год. Каб вырашчаныя плады можна было рэалізоўваць насельніцтву круглы год, тут узвядуць халадзільнік на 6 тысяч тон прадукцыі і кансервавы завод на 3 мільёны ўмоўных слоікаў.

Акрамя плодаагародніннных кансерваў, на прадпрыемстве будзе выраблядца зручны для хатняга захоўвання сухі парашковы сок.

ГРОДНА — БЕЛАСТОК

У многа разоў хутчэй сталі выконваць адну з самых складаных аперацый пры вырабе мэблі — апрацоўку шчытавых элементаў — на гродзенскай фабрыцы вытворчага аб'яднання „Мастоўдрэў“. Такі вынік прымянення механізаваных паточных ліній, пастаўленых прадпрыемству з Польшчы.

Пабываўшы нядаўна на фабрыцы, работнікі Беластоцкага мэблевага аб'яднання, з якім гродзенцы некалькі гадоў назад заключылі дагавор аб супрацоўніцтве, азнаёміліся з вынікамі ўкаранення новага спосабу дрэваапрацоўкі. Ён дазволіў вызваліць ад малапрадукцыйнай ручной працы і перавесці на іншыя аперацыі дзесяткі рабочых, павялічыць выпуск гарнітураў для гасціных, іншай мэблі, палепшыць яе якасць.

Супрацоўніцтва двух калектываў, якое пачалося больш дзесяці год назад, садзейнічае развіццю вытворчасці на абодвух прадпрыемствах.

Зараз паспяхова супрацоўнічаюць паміж сабой больш пятнаццаці працоўных калектываў Гродзенскай вобласці і Беластоцкага ваяводства.

СПОРТ

Мінскія армейцы, якія першымі з савецкіх гандбалістаў пачалі барацьбу за еўрапейскія кубкі, у фінскім горадзе Карыс выгралі матч розыгрышу Кубка чэмпіёнаў у мясцовага клуба „БК-45“ — 31:29.

Гульня ў адказ адбылася 4 кастрычніка ў Мінску. З лікам 43:24 перамаглі беларускія гандбалісты і выйшлі ў наступны круг розыгрышу Кубка чэмпіёнаў. 15 мячоў закінуў А. Каршакевіч.

НЕБЯСПЕЧНАЯ ПЕРАЕМНАСЦЬ

Насуперак рашэнням Ялцінскай і Берлінскай канферэнцый, якія прадугледжвалі поўнае знішчэнне ваеннай прамысловасці на тэрыторыі ўсёй былой нацысцкай Германіі, у ФРГ яна была захавана.

Такую мэту паставілі перад сабой прамыслова-фінансавыя колы трэцяга рэйха яшчэ пасля Сталінграда і Курска, калі стала ясна, што паражэнне нацызму немінучае. У 1943 годзе „малое рабочае кола“ рэйхсгрупы „прамысловасць“ тайна распрацоўвала план захавання „свабоднага прадпрыемніцтва“ пасля разгрому. З дапамогай заходніх дзяржаў гэтым колам удалося не толькі захаваць „свабоднае прадпрыемніцтва“, але зноў паставіць яго на рэйкі ваенных падрыхтаванняў, масавай вытворчасці і экспарту ўзбраенняў. І сёння ядро ваеннапрамысловага комплексу складаюць канцэрны „Сіменс“ і „АЭГ — Тэлефункен“, імперыя Фліка — сына ваеннага злачынцы, канцэрн „Месершміт — Бёлькаў — Блом“, назва якога нагадвае аб варварскіх бамбардзіроўках Ленінграда, Ротэрдама і Ковентры.

Пераемнасць захоўваецца і ў наменклатуры ваеннай вытворчасці, і ў назвах зброі, якім прысвойваюцца назвы драпежных звяроў, як, напрыклад, танк „Леапард“ і інш. Больш таго, яна прасочваецца нават у планах „зорных войнаў“ — бо „бацькам“ праграмы проціракетнай абароны з'яўляецца былы гітлераўскі генерал Вальтэр Дорнбергер, які ў 1947 годзе прама з лагера для інтэрніраваных асоб у Вялікабрытаніі прыбыў у ЗША і быў залічаны адразу на дзве пасады, саветніка міністэрства абароны і кансультанта ВПС. Яму належыць ідэя стварэння ўдарных касмічных узбраенняў і проціракетнай спадарожнікавай сістэмы.

Як і ў мінулым, уплыў ваенна-прамысловага комплексу ў эканоміцы ФРГ велізарны. Абароты канцэрнаў, звязаных з ваеннай вытворчасцю, дасягаюць гіганцкіх сум. Так, у 1984 годзе ў канцэрне „Сіменс“, які займае ў спісе буйнейшых канцэрнаў ФРГ другое месца, агульны абарот дасягаў 45,8 мільярда марак. Гэта прыкладна столькі ж, колькі ўся ФРГ траціць на навукова-даследчыя і доследна-канструктарскія распрацоўкі.

Розніца з мінулым толькі ў тым, што прадпрыемствы і буйнейшыя навукова-даследчыя цэнтры, у вялікай ступені працуючыя на вайну, размяшчаюцца сёння не ў Руры, а на поўдні ФРГ – у Баварыі і Бадэн-Вюртэмбергу. Іменна сюды перамясцілася ядро ваенна-прамысловага комплексу ФРГ.

Апетыты комплексу растуць разам з яго маштабамі. У кастрычніку 1985 года бундэстаг адобрыў праект бюджэту міністэрства абароны на 1986 год. У адпаведнасці з ім прамыя ваенныя расходы ФРГ у 1986 годзе дасягнуць рэкорднай сумы — 49,9 мільярда марак. Гэта значыць, што кожная чацвертая марка дзяржаўных асігнаванняў будзе працаваць на гонку ўзбраенняў. Але, згодна з планамі міністра абароны М. Вёрнера, да 2000 года бундэсвер павінен атрымаць узбраення на суму 240 мільярдаў марак па сённяшніх цэнах. У выніку ў 2000 годзе, як лічаць спецыялісты, з улікам інфляцыі ўжо кожная трэцяя марка ў бюджэце ФРГ пойдзе на ўзбраенне.

На юбілейным вечары Сакрата Яновіча, які наладзіла ГП БГКТ 4 кастрычніка ў Ваяводскім доме культуры ў Беластоку, найбольш уразіла мяне прызнанне юбіляра, што ў юнацтве прабаваў ён сваіх сіл у боксе. Вытрываў Сакрацік на рынгу да першага тэхнічнага накаўта. Якая непадобнасць на спелага Сакрата! Не ўяўляў ён у той час, што пісьменніцкае адзінаборства — той жа кулачны бой, толькі з хітрэйшымі пасткамі, часцейшымі падножкамі, мацнейшымі ўдарамі ніжэй пояса і па патыліцы. І куды большая патрэбна тут валявая вытрымка, стойкасць, самаадданасць, цярплівасць. Усе гэтыя якасці ў наяўнасці ў Сакрата Яновіча. Выступілі яны і ў яго расказе аб гісторыі сваіх кніжак, якая магла б быць канвой займальнага апавядання. Розныя закуткі выдавецкай „кухні", якія адкрыў слухачам пісьменнік, былі натуральным працягам сяброўскіх развагаў (не даклада) Надзеі Артымовіч аб творчасці юбіляра і стварылі адпаведны настрой для ажыўленай гутаркі аб віноўніку ўрачыстасці і аб літаратуры наогул. Заслуга ў тым і вядучага на вечары Янкі Морданя, які абмежаваў цырыманіял юбілею да прыстойных памераў і даў поўную свабоду юбіляру і яго гасцям. Многа было свойскага на гэтым вечары, як заўсёды, калі збяруцца прыязныя сабе беларусы.

Ушанаваць пісьменніка прыйшлі сябры па пяру — „белавежцы", і старыя актывісты БГКТ, і моладзь. Не адчувалася ніякай узроставай адчужанасці. І дарма аўтар „Загонаў" наракаў на мізэрныя ўзыходы свайго пасеву на беларускай глебе (маўляў, сярод палякаў ён больш вядомы); яго сустрэчы з чытацкай публікай у іншых раёнах Польшчы адбываюцца ў выбраных клубах (куды традыцыйна прыходзяць аматары і калекцыянеры кніжкі) і іх нельга параўноўваць з выпадковымі спатканнямі на Беласточчыне. Іншая справа — слабая начытанасць нашых людзей. Але гэта асобная тэма.

Зуброўнік цвялічваецца. Сакрат Яновіч — трэці „белавежац", які атрымаў белавежскага зубра (уручае сакратар ГП БГКТ Віталій Луба).

ПЕРАД ДРУГІМ РАУНДАМ

— Калі пачынаў я пісаць, думаў, што творчы працэс — гэта малітва...

Пяцідзесяцігадовы стары найлепш адчувае сябе сярод маладых.

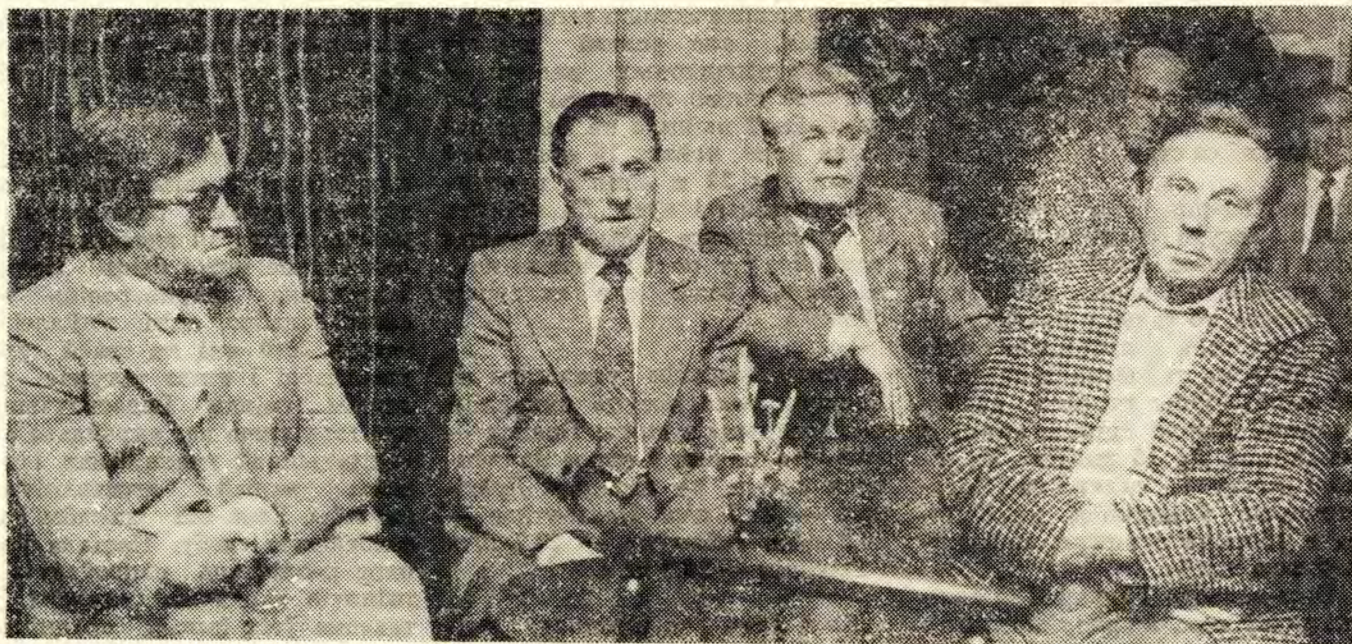

Ветэраны прызадумаліся.

Здзівіў юбіляр і стомленасцю гадамі. Калі сакратар ГП БГКТ Віталій Луба ўручаў С. Яновічу традыцыйнага ўжо на юбілеях „белавежцаў" рэзбленага зубра і жадаў далейшых творчых поспехаў, той адрэагаваў глухім голасам: „Якія могуць быць поспехі пасля пяцідзесяці гадоў!"

Поза, увасабленне ў ролю пяцідзесяцігадовага старога? Будзем спадзявацца, што гэта часовая, юбілейная расслабленасць, і праміне яна з апошнімі пажаданнямі і парадамі на далейшы паядынак, і зноў мы ўбачым Сакрата між літаратурнымі канатамі ў прывычнай стойцы. 50 год — гэта толькі першы раунд, разведка боем, асноўнае наступленне наперадзе.

Г. Валкавыцкі

Фота С. Грынявіцкага

ХАЧУ, КАБ УСЕ ЛЮДЗІ БЫЛІ ДОБРЫМІ

Грамадзянін рэдактар, на вашыя рукі складаю сардэчную падзяку Мікалаю Панфілюку за актыўную абарону маралі Савецкай Арміі (Адгалоскі, „Ніва" з 10 жніўня 1986 г.). Але я ўпэўнены, што Савецкая Армія з кожнага боку, у тым ліку і маральнага, такая магутная, што не баіцца маіх „атакаў" і не патрабуе такіх абаронцаў, як М. Панфілюк. А калі хто хацеў мяне скампрамітаваць, дык дарма патраціў сілы. Я сам аб сабе ўсё напісаў і то ў кніжцы.

Мне асабіста шкада М. Панфілюка таму, што ён лёгкаверны і часта выказвае не свае думкі. Ён піша пад уплывам дрэнных, але хітрых асобеняў. А які загаловак! Ён, гэты загаловак, хацеў чытачам адразу ўнушыць, які то я немаральны ілгун. Аднак на самай справе ён б'е проста ў нос яго аўтара, які не чытаў „Жывых і мёртвых" К. Сіманава ды не бачыў фільма „Лёс чалавека" паводле М. Шолахава. Я не браў з нікога прыкладу і не хацеў кампраметаваць савецкага салдата, бо сам ведаю, да чаго можа давесці голад. Маёй мэтай было: паказаць нявыдуманую ненажэрлівасць людзей, якія ахвотна карыстаюцца чужой бядой. Я ўсведамляю сабе тое, што тыя чаравікі ўжо бокам вылазяць гэтаму чалавеку, але я пішу без злосці і без нянавісці да каго-колечы. Мне хочацца, каб усе людзі былі добрымі. З той мэтай я і паказваю дрэнныя схільнасці свае і іншых. На тое я і кніжку напісаў. І я буду заўсёды з М. Панфілюком гаварыць, як зямляк з добрым земляком, а ён, убачыўшы мяне, хаваецца. Чаму? Хіба таму, што кот заўсёды ведае аб з'едзеным сале.

Васіль Петручук

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Старая хата на вул. Войска Польскага ў Боцьках. Графіка У. Петрука.

„ШЧАСЛІВЫ, БО ЎСЁ РАЗУМЕЎ ПА-БЕЛАРУСКУ"

(Размова з навуковым супрацоўнікам Школы Славяназнаўства Лонданскага універсітэта, старшынёй Брытанска-беларускага таварыства Джэймсам Дынглі, які ад 9 да 19 верасня знаходзіўся ў Польшчы па запрашэнні факультэта русістыкі і прыкладной лінгвістыкі Варшаўскага універсітэта.)

Пытанне: Вы з'яўляецеся вядомым даследчыкам беларускай літаратуры і гісторыі. Раскажыце аб шляхах, якія вас — радавітага англічаніна — прывялі да беларусазнаўства?

Адказ: У палове шасцідзесятых гадоў я быў студэнтам Кэмбрыджскага універсітэта, вывучаў рускую літаратуру і мову. Праўда, ужо тады чуў аб Беларусі, але нічога канкрэтнага аб ёй не ведаў. Пасля працаваў у Брытанскім музеі ў Лондане і сутыкнуўся з беларускімі уніятамі, якія мелі сваю царкву і зародыш Беларускай бібліятэкі ў Лондане. Спачатку павярхнасае знаёмства з беларускай літаратурай, моваі і гісторыяй, што называецца „заразіла" мяне, зняволіла, і я рашыў усур'ёз займацца беларусікай. Пачаў утрымліваць сціслы кантакт з лонданскімі беларусамі, з усё болей магутным навуковым цэнтрам — Беларускай бібліятэкай і музеем імя Ф. Скарыны ў Лондане.

У 1965 годзе я далучыўся да тых англічан і беларусаў, якія пачалі выдаваць сур'ёзны навуковы англамоўны часопіс The Jurnal of Byelorussian Studies, прысвечаны беларускай гісторыі, мове, культуры і літаратуры. У гэтым жа годзе ў Беларускай бібліятэцы былі арганізаваны для англічан і беларусаў першыя беларусазнаўчыя курсы. У 1966 годзе я пераехаў у Рэдынг, дзе стаў загадчыкам кафедры рускай філалогіі Рэдынгскага універсітэта, аднак сувязей з беларускім лонданскім цэнтрам не толькі не спыніў, але іх інтэнсіфікаваў.

Пытанне: Можа, шырэй ахарактарызуеце часопіс The Jurnal of Byelorussian Studies?

Адказ: Часопіс гэты з'яўляецца гадавіком. Стараемся выдаваць яго рэгулярна. У сярэднім налічвае ён 100-120 старонак. Галоўныя напрамкі публікацый: гісторыя Беларусі з асаблівай увагай да Вялікага княства Літоўскага, а таксама навейшая гісторыя; літаратуразнаўчыя артыкулы, мовазнаўства, беларускае мастацтва і культура. Наш часопіс мае адкрыты характар. Прыцягваем да супрацоўніцтва вучоных з розных краін свету. Між іншым, з польскіх вучоных публікавалі ў нас Е. Ахманскі, А. Барташэвіч і вы, а таксама даследчыкі з Амерыкі, ФРГ, Ізраіля. Часопіс наш распаўсюджваецца ў многіх краінах свету, між іншым, у БССР.

Пытанне: Брытанска-беларускае таварыства супольна з Беларускай бібліятэкай і музеем імя Ф. Скарыны з'яўляюцца аргані-

(Працяг на стар. 6)

БЕЛАРУСІКІ

1970

Hryckiewicz Anatolij: Warowne miasta magnackie na Białorusi i Litwie. Tłum. Józef Dancygier. Przegląd Historyczno-Oświatowy 1970 z. 3 s. 428—444.

Kosińska Gabriela: W białoruskim gimnazjum (w Wilnie). Fragm. wspomnień. Więź 1970 nr 6 s. 99—105.

Reychman Jan: Nowe prace o zabytkach piśmiennictwa polsko-białoruskiego pismem arabskim. Przegląd Orientalistyczny 1970 nr 4 s. 344—353, ilustr.

Turska Halina: Leksykalne pożyczki białoruskie w języku polskim (doba staropolska). Sprawozdania z Prac Naukowych Wydziału Nauk Społecznych. Polska Akademia Nauk 1970 z. 2 s. 77—92.

Żurawski A.J.: Historia biełaruskaj litaraturnaj mowy. T. 1. Mińsk 1967. Rec.: Obrębska-Jabłońska Antonina, Slavia Orientalis 1970 nr 2 s. 226—228.

Гістарычная секцыя ГП БГКТ запрашае на даклад д-ра Яўгена Гванца на тэму „Нацыянальнасць і культура стараверяў", які адбудзецца 30 кастрычніка г.г. (чацвер) у 17 гадзін у Доме настаўніка ў Беластоку, вул. Варшаўская 8.

ПЛЁН, АВМІТЫ ПОТАМ

(Працяг са стар. 1)

замацоўваецца яно карэннямі ў зямлі. Засуха спыніла ўзыходы аўса і ячменю. Калі збожжа неяк прабілася і пачало налівацца ў калоссе, то тады, у пачатку ліпеня, настала невыносливая спёка. Збожжа заўчасна даспявала, не напоўніўшы як след свайго калосся. Жніво супала амаль з сенакосам. Да 15 жніўня, як ніколі дагэтуль, сяляне на Беласточчыне ўправіліся практычна з уборкай першага найважнейшага хлеба.

Віцэ-ваявода Юльян Сляжынскі казаў нам, журналістам, што ў гэтым годзе сяляне менш наракалі на працу эскаэраўскіх механізатараў, што свабаднейшы быў доступ да камбайнаў і снопавязалак. Здаралася нават і так, што камбайны з эскаэраў стаялі, чакаючы заказаў ад сялян.

Трэба адзначыць, што нашы хлебаробы ўсё болей прывыкаюць да карыстання з гэтых аграмадных, але вельмі дарагіх сельскагаспадарчых машын. У мінулае жніво пад косы і цапы камбайнаў пайшло на Беласточчыне ўжо нейкіх 15 працэнтаў жыта, ды 22 з лішнім працэнты пшаніцы і аўса. Да поўнага і паспяховага выкарыстання камбайнаў у полі не хапае нам, на жаль, базы для падсушкі збожжа.

Самым высокім ураджаем на Беласточчыне могуць пахваліцца гаспадары з гміны Бранск — 28,4 ц/га, затым у чарзе найлепшых стаяць па парадку: Драгічын — 27,7 ц/га, Пасвентнае — 26,8 ц/га, Гайнаўка — 26,7 ц/га і Тыкоцін — 26,3 ц/га.

Калі ёсць найлепшыя, значыць ёсць таксама і найгоршыя, якія цягнуць Беласточчыну ўніз статыстычных паказчыкаў. Гэта горкая праўда і непрыемна гаварыць яе ў вочы. Непрыемна тым больш, што гэтыя найгоршыя пераважна знаходзяцца ва ўсходняй і паўднёвай паласе Беласточкага ваяводства. Вось у Крынскай гміне ваяводскія спецыялісты не налічвалі нават 16 цэнтнераў збожжа з аднаго абсеянага гектара, у Гарадку — 16,3 ц/га, у Міхалове — 18,1 ц/га.

Палітычнаму і гаспадарчаму кіраўніцтву ў гэтых раёнах неабходна ўсур'ёз разабрацца ў прычынах гэтай адсталасці. Далей так не можа быць. Нельга безадказна марнатравіць тое вялікае дабро, якім з'яўляецца зямля. Хай яна па сваёй ураджайнасці і шмат уступае заходнім гмінам Беласточчыны, але гэта яшчэ не апраўдвае арганізацыйнай неахайнасці і лянноты нашай агратэхнічнай службы. Ёсць жа спосабы і на слабейшую глебу. Настала ўжо пара разлічваць ваяводскую і гмінную дарадчыя службы, а таксама ўсіх іншых урднікаў, ад якіх залежыць абеспячэнне сялян сродкамі сельскагаспадарчай вытворчасці, разлічваць іх не за гадзіны ў „бюро", а за вы-

ЗА ДАЛЕЙШЫЯ ДАСЯГНЕННІ

(Працяг са стар. 1)

гмінных улад да дзейнасці БГКТ, напрыклад, на беларускі народны фэстын не выслалі яны ніводнага свайго прадстаўніка.

Над Нарвай, дзе будуецца семяноўскае вадасховішча, якое быццам клінам разбівае на дзве часткі этнічную спецыфіку беларускасці, хутка не пачуеш беларускага слова. Набываюць там участкі зямлі ўстановы і прадпрыемствы з глыбокай Польшчы, якія будуць там будаваць дамы адпачынку. Варта, каб і БГКТ задбала пра такі ўчастак. Варта было б таксама, каб са знесеных там некалькіх вёсак асталося хаця па адной хаце, якія экспанаваліся б у выдзеленым месцы.

Пытанняў, якія закрануў старшыня ГП БГКТ у сваім выступленні, не памінаючы цяжкасцей і недахопаў, было, такім чынам, шмат, але ёсць іх значна больш. На некалькіх з іх я хацеў бы яшчэ спыніцца.

Ад з'езда ГП БГКТ не выдала ніводнай кніжкі нашых беларускіх літаратараў. Надалей ёсць клопаты з песенным і драматычным рэпертуарам, нічога не гаворыцца аб планаваным выданні альбома, прысвечанага беларускай культуры. Па-старому вельмі абмежаваны грашовы бюджэт на культурна-асветную дзейнасць, а здавалася б, што бюджэт таварыства павінен быць набліжаны да бюджэту Ваяводскага дома культуры. Вядома ж, што БГКТ ахоплівае сваёй дзейнасцю таксама Варшаву, Гданьск, Кашалін, Аўгустова, а магло б яно сваю дзейнасць пашырыць на Вроцлаў, Шлёнск і яшчэ шмат-куды. ГП БГКТ не мае грошай на штатных інструктараў харавых, драматычных, музычных і танцавальных калектываў. У Беластоку, цэнтры беларускасці ў Польшчы, патрэбны, на думку многіх дзеячоў, вялікі калектыў песні і танца на высокім мастацкім узроўні. Неабходны таксама хаця б маленькі, прыкладна такі, як у Дубінах, штатны вакальна-музычны калектыў. Будынак ГП БГКТ рамантуецца рашуча задоўга. Мінае ўжо год часу, як пачаўся там рамонт, а канца яшчэ не відаць. Будынак жа гэты Беластоку, які павінен найбольш эманаваць беларускую культуру на беларускае насельніцтва, вельмі патрэбны.

У дыскусіі, якая адбылася пасля выступлення старшыні ГП БГКТ, намеснік галоўнага рэдактара „Нівы" Мікалай Гайдук сканцэнтраваў сваю ўвагу на праблемах нашай беларускай газеты. Сцвердзіў ён, што ў апошні час тыраж „Нівы" ўсё ж значна павялічыўся за кошт падпісчыкаў і дасягнуў 5 тысяч экземпляраў. На жаль, да найвышэйшай колькасці, якой дасягала калісьці „Ніва", яшчэ далёка. А ёсць жа рэзервы ў павелічэнні колькасці падпісчыкаў „Нівы"! Вось жа навагодні нумар, са змешчаным у ім календаром, разышоўся маментальна, хаця выдрукавана было яго амаль 20 тысяч экземпляраў.

Беларускі студэнцкі часопіс „Сустрэчы", гаварыў далей Мікалай Гайдук, з'яўляецца для нас добрым партнёрам і канкурэнтам, і мы вельмі рады, што ён друкуецца. Станоўчай справай з'яўляецца і тое, што студэнты маюць у „Ніве" сваю аўтаномную старонку „Прысутнасць". Важна толькі, каб вакол яе гуртавалася як мага больш студэнцкай моладзі.

У дыскусіі выступіў таксама намеснік кіраўніка асветы і навукі Ваяводскага камітэта ПАРП Эдвард Беляк. Сказаў ён:

— У скарбніцу культуры Беластоцкага ваяводства добра ўжо ўпісалася і, веру, надалей будзе ўпісвацца беларуская культура. Яе атракцыйнасць, каларытнасць, прыгажосць захапляе, а высокі мастацкі ўзровень харавых калектываў па-сапраўднаму радуе.

Э. Беляк выказаў ад імя ВК ПАРП найлепшыя пажаданні БГКТ на ніве разгортвання беларускай культуры, і запэўніў, што Ваяводскі камітэт ПАРП будзе аказваць у гэтай галіне ўсебаковую падтрымку.

Закрываючы ўрачыстае пасяджэнне, Аляксандр Іванюк адзначыў, што нягледзячы на цяжкасці аб'ектыўныя і суб'ектыўныя, таварыства шмат папрацавала над развіццём сваёй дзейнасці і над павелічэннем актыўнасці яго членаў. Але найбольш залежыць ад нас саміх. Трэба, каб кожны член БГКТ паставіў перад сабой пытанне: „А што я зрабіў для БГКТ?", не чакаючы, каб нехта штосьці нам зрабіў.

Пасля афіцыйнай часткі пачалася мастацкая, у якой прынялі ўдзел старэйшы, найбольш заслужаны харавы калектыў з Гарадка, які ўжо больш 30 год славіць беларускае слова і песню, і малады харавы калектыў з Беластока, які, як і гарадоцкі хор, працуе пад мастацкім кіраўніцтвам адданага беларускай справе чалавека — Сцяпана Копы. Многія ўпершыню змаглі ўбачыць і паслухаць вакальна-інструментальную маладзёжную групу з Дубін. Выступіў таксама хор з Гайнаўкі пад кіраўніцтвам Аляксандра Лукашука. Было гэта, такім чынам, яшчэ адно свята беларускай культуры і беларускай песні.

Шкада толькі, што аб такім важным і цікавым мерапрыемстве не інфармаваў у Гайнаўцы ніводзін плакат, а напэўна з вялікім задавальненнем пабывалі б на гэтым цудоўным канцэрце жыхары Гайнаўкі, у тым ліку і ліцэісты з беларускага ліцэя.

Удзельнікі ўрачыстага адкрыцця надвячоркам паехалі ў Старую Белавежу, і там, пры вогнішчы, з традыцыйнай печанай каўбаскай, з калектыўнымі спевамі і танцамі адбылося заканчэнне ўрачыстасці.

Міхась Хмялеўскі

нікі ў сялян з іх раёна, за эфектыўнасць.

Праўда, праблема апусцеўшых гаспадарак і цэлых вёсак усё болей адмоўна ўздзейнічае на агульны стан эканомікі Беластоцкага ваяводства. Юльян Сляжынскі паінфармаваў нас, што на працягу 1986 года дзяржаўны фонд зямлі павялічыўся ў Беластоцкім ваяводстве на нейкіх 4 тысячы гектараў і прадбачваецца, што да канца гэтага года ў распараджэнні дзяржаўнай адміністрацыі будзе ўжо звыш 30 тысяч гектараў зямлі, якой практычна ніхто не хоча, нават непатрэбная яна ўжо існуючым ПГРам і сялянскім кааператывам. Карыстаючыся правамоцтвамі самастойных і незалежных прадпрыемстваў, яны таксама навучыліся ўжо не прымаць абы-чаго, што захоча ўвапхнуць ім дзяржаўная адміністрацыя. Дырэктары ПГРаў і старшыні спулдзельняў прадукцыйных кажуць, што ахвотна возьмуць у загаспадаранне дзяржаўную зямлю, калі яна будзе ў адным кавалку, а не раскінутая па невялікіх аднаасобных дзялянках, калі атрымаюць дадатковыя грошы на яе загаспадаранне, калі... Можна доўга чаргаваць гэтае „калі", а зямля астаецца без гаспадара. Нядаўна станам і спосабамі загаспадарання дзяржаўнага фонду зямлі ў Беластоцкім ваяводстве цікавілася сеймавая камісія па сельскай гаспадарцы. Можа, штосьці будзе з гэтага зацікаўлення. Бо аднаму Беластоцкаму ваяводству не пад сілу вырашыць гэтую набалелую праблему. На працягу апошніх чатырох гадоў паўстала тут ужо чатыры дзяржаўныя вясковыя гаспадаркі, між іншым, у Кляшчэлях. Можна спадзявацца, што новыя ПГРы неўзабаве паявяцца ў наваколлі Мельніка, Нурца-станцыі, Гарадка і Нараўкі. ПГРы, аднак, — гэта не грыбы, самі не растуць. Для іх найперш трэба стварыць базу, пабудаваць жылыя пасёлкі і многа, многа чаго іншага. А гэта каштуе мільярды злотых. Адным словам, нямала яшчэ поту прыдзецца выліць на нашу зямлю-карміцельку, каб давала належны і неабходны плён.

Разгаварыўся я аб складаных праблемах нашай вясковай гаспадаркі і не хапіла ўжо мне часу і месца, каб паінфармаваць аб выніках у іншых галінах сельскагаспадарчай вытворчасці. Тады коратка. Другі наш асенні хлеб, значыць, бульба дала ўраджай на ўзроўні крыху вышэйшым за 200 ц/га. Тут наглядаем клопаты па прычыне няшчасця ад ураджайнасці. У Гайнаўцы гаварылі мне, для прыкладу, што Шлёнск адмовіўся прымаць ад іх бульбу, хаця Гайнаўскі ГС заўжды пастаўляў туды гэты другі наш плён.

У жывёлагадоўлі на працягу гэтага года наглядаецца памяркоўны прырост колькасці свіней і стабілізацыя ў гадоўлі дойных кароў. Гэтаму спрыяла ліпеньская падбаўка на скупачнай цане малака. Цяпер гадоўля дойных кароў зноў становіцца больш рэнтабельнай.

І, канчаючы гэтыя разважанні, Юльян Сляжынскі адзначыў, што ёсць надзея на паспяховы ўраджай у наступным годзе. Азіміну сяляне пасеялі тэрмінова і ў спрыяльных умовах. Каб толькі навесну і летам пагода не падвяла.

Віктар Рудчык

Бравурнасць або, іначай кажучы, зухаватасць ці бяссэнсавая адважнасць нічога, акрамя бяды, не дае. Гэтую бравурнасць найчасцей можна пабачыць у святочныя дні, калі маладыя людзі падап'юць і пачынаюць паказваць сваё геройства на хуткіх ды моцных матацыклах (на ровары, вядома, цяжэй, бо не той эфект). Імчыць такі малайчына, казачыць па вясковай вуліцы, а тутэйшыя дурманы адно ахкаюць ад захаплення, дадаючы гэтым ім яшчэ больш шалёнасці.

А на вуліцы — і старыя і малыя, усякія вазы і машыны. Тут выпадак зрабіць — тое, што плюнуць. Я кажу свайму сыну: памалей едзь, далей заедзеш; памалей едзь, то ніхто потым не будзе клясці цябе за няшчасце якое! А жонка мне на баку прыпамінае паціху: а ты ўспомні, як гэта ездзіў на тым маторы сваім, калі маладым быў... Ну і што мне ёй адказаць? Маўчу. Відаць, думаю, так яно ўжо і павінна быць, што калі маладое, то й дурное.

Меў я калісьці ламачавіну „Мінск" і аднаго разу, на вяселлі ў Грабаўцы, ганяўся па вуліцы січком, ад плота да плота, ажно ўсё жывое ўцякала ў панадворкі! Праўда, чуў я пасля, што грабаўчане збіраліся адлупцаваць мяне за гэта, добра правучыць, надаўшы па скабах, але — казалі мне — пашкадавалі неяк і махнулі на дурня рукою: „Вон тэпэр п'яны, але так то вон добры хлопэц, і добрэ нам одпісуваў шарваркі..." Я быў тады наглядчыкам на будове дарогі.

У Дубічах Царкоўных цяпер рух як ніколі дагэтуль, — старыя і малыя, свае і чужыя, усе валакуцца на гэтае наша штучнае возера-заліў, адны — каб косці пагрэць на пяску пляжа, а іншыя — каб наплюхацца ў вадзе ды пазагараць. Гэта наша Бахматоўскае возера, так я яго называю. І таму трэба асабліва асцярожна ехаць па дубіцкай вуліцы ці блізкай ад вёскі дарозе, каб не зрабіць краксу якую, каб самому не пакалечыцца і каго са свету гэтага не звесці.

А з гэтым Бахматоўскім возерам новая бяда гаспадарам: усякія купальшчыкі топчуць ім поле і лугі, ставяць палаткі, ладзяць свае „біваки", ганяюцца. Поўна гэтага дзіўнага народу, бы мурашак якіх! Адкуль яны і бяруцца? Цэлыя зграі малойчыкаў пустошаць-латашаць агароды, горш „стонкі". Панапіваюцца і сядаюць на свае „эмзэткі": учора адзін з Вітава да паўсмерці пакалечыўся, невядома, ці выжыве, а другі, з Чэхаў Арлянскіх, таксама не слабей дагадзіў сабе, абедзве нагі паламаў. Усё роўна як кара якая ім за іх дурноту.

Мікалай Панфілюк

ТОЛЬКІ СПАКОЙНА

Сядзім пры гарбаце. Шуміць на кухні чайнік. Гэты напітак усходніх багоў шчодра падаецца ў маім храме. Люцына памаленьку смакуе золата-карычневую „юнан". Люцына ўся золата-карычневая, ад залатых вачэй пад каштанавай хваляй валос, у цёпла-бронзавай сукенцы, зграбнулася ў клубок у плюшавым крэсле.

— Не ведаю, ці можна мяне залічыць да „маладых".

— У статуце ЗСМП моладзь — гэта людзі да 35 гадоў. Табе да гэтага яшчэ далёка...

— Калі лічыць толькі гады. Мне 10 гадоў таму назад здавалася, што я перажыла ўсё. Паявіліся першыя сівыя валасы...

— Не было ж у цябе ніякага вялікага няшчасця, як ведаю. Ніхто не памёр, не пакінуў, не ашукаў?..

— Гэта было ў плане больш псіхічным — перажываннях чалавека, які жыў толькі ўнутры, баяўся сваіх недахопаў, нечаканасцей з боку чужых і сваіх, няўдачы...

— Няўдачы? Як памятаю, ты на ўрачыстасцях школы хадзіла ў калоне сцягаНосцаў, сярод найлепшых вучняў ліцэя. Эліта для нас, шэраньків. Пацёркі: зверху ўліз на працягу 4 класаў. Студэнцкая залікавая кніжка адразу пасля атэстата спеласці, без экзаменаў. Навучанне ў вышэйшай школе — без ніякіх клопатаў, чырвоны дыплом. Работа, свая кватэра ў 2 гады пасля дыплома... У тваім узросце некаторыя яшчэ вісяць на шыі бацькам і грамадству, таўпяцца ў інтэрнатах, наймаюць пакойчыкі за паўзарплаты, часам уже з маленькімі дзецьмі. Даязджаюць працаваць у вёску... Так што, словам — удача.

— Удача... А я ўсё жыццё баялася няўдачы. Бацькі змалку пальцам мне паролі: „Ты такая, ты сякая, не так, як у людзей. Паглядзі, як вучыцца твая сяброўка, чаго насупілася, чаго забілася ў куток, чаго бунеш?" А пасля: „Чаго перабіраеш сярод хлопцаў? Усе дзяўчаты ходзяць на забаву, і то з багатымі, а ты чаго хочаш? Каб дзе які князь з казкі ці рыцар вялікі?" А затым: „Не знайшла сабе якога доктара на студыях. А цяпер во — найлепшая сяброўка хлопца адбіла, а быццам так вельмі кахаў. Усё толькі якісьці вершы піша. Што гэта табе — хлеб які дасць?" А потым зноў: „Хто гэта бачыў, каб столькі настаўнікам плацілі, столькі было вучэння-мучэння! Да нічога ты не надаешся, пайшла б працаваць з лапатаю..." І гэтак — дзень у дзень. Нервы ўсе звонку.

— Люцына ты, для людзей збоку — прыклад спакою, годнасці, стрыманасці...

— Што каму да майго ўнутранага жыцця. Я прывыкла да таго, каб сачыць за сабой. Я ж настаўніца. У пачатковай школе.

(Працяг на стар. 7)

ДАЖДЖЛІВЫ ПЛЕНЭР

XXI Міжнародны мастацкі пленэр „Белавежа'86" закончыўся. 25 мастакоў з Польшчы, Балгарыі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Савецкага Саюза і В'етнама ўвесь верасень пераносіла на палотны найпрыгажэйшыя мясцінкі Белавежскай пушчы і Белавежы. Кватараваліся ў толькі што адкрытым пасля рамонту экскурсаводскім доме ПТТК. Харчаваліся ў рэстаране „Іва". І хаця халоднае і дажджлівае надвор'е не заахвочвала да шпацыраў з палітрай, мастакі правялі час вельмі працавіта і плённа. На словах камісара пленэру Ежы Ленгевіча з Беластока, паўстала каля 150 карцін.

Традыцыяй ужо стала, што здабытак кожнага пленэру дэманструецца на рабочай выстаўцы ў памяшканні Прыродазнаўчага музея. Гэтак было і ў бягучым годзе. У музейных вокнах было паказана каля 60-ці палотнаў. У вочы кідалася мноства пейзажаў. Сёлета яны амаль усе адзначаны пятном пахмурнага надвор'я. Асабліва назіралася гэта ў працах К. Юргеляніса і В. Тур. Такі ж самы настрой у пейзажах С. Мазуся. Наведвальнікам выстаўкі найбольш спадабалася карціна з вялікімі цёмнымі хмарамі, якія быццам гнятуць некалькі хатак, што згубіліся ў пушчы. Зачароўваў таксама стары сялянскі дом у вячэрнюю пару. Цікава рэкамендаваліся белавежскія краявіды пэндзля С. Хаброўскага (вельмі прыемныя для вока колеры!), Г. Андрэева (па-майстэрску перададзены настрой настальгіі) О. Бервячонка, які таксама дасканала партрэтуе.

Вока наведвальных прыцягвалі цікавыя працы В. Ф. Дзяніса з Масквы і М. Статнага з Кішынёва. Першы спакусіўся прадставіць сутнасць Белавежы, другі ўвекавечыў у даволі арыгінальных абставінах некалькіх удзельнікаў пленэру. Менш цікава рэкамендаваліся працы іншых замежных мастакоў, мо за выключэннем немца Г. П. Шышкі і балгарына Ё. Калчэва. Э. Цымпэля з Эрфурта зачаравалі ў Белавежы... клоуны з цырка, в'етнамцы ўбачылі дзесьці... ні то сірэну, ні то русалку, а балгарын Г. Асса „выняў" дзіця з калясачкі і паставіў на якогасьці звера, відавай прыналежнасці якога ніхто з наведвальнікаў не мог акрэсліць.

Па-рознаму людзі ўспрымалі запоўненыя метафарамі камназіцыі А. Корзуна (што мяне захапляе ў гэтага мастака — гэта вялікае ўменне валодаць колерамі), пухірчыкавыя пейзажы Э. Гэна-Малкоўскага, абсесійна-экспрэсійныя вокны А. Хароцей (мастачка, таксама як і А. Корзун, па-майстэрску кампануе колеры) і метафарычную прычту на тэму праміняння — з дробкай сексу — А. Хацея. Рашуча не спадабаліся нават самім мастакам з пленэру, брыдкія, адпіхваючыя палотны А. Хомчыка. Выклікаюць яны ўражанне незакончаных, знявіжлівых.

Калі б спакусіцца на падсумаванне, то сёлетні пленэр прынёс даволі многа ўдачных палотнаў. Зусім нецікавых прац паўстала нямнога.

Плён XXI белавежскага пленэру будзе паказаны таксама ў Беластоку, але гэтага трэба пачакаць да снежня.

П. Байко

Балгарац Ердапа Калчэва (злева) і Грэдзі Ассу захапіў краявід з лапухамі.

Фота В. Рыначоўскага

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

W odpowiedzi na krytyczną notatkę „Patrebny klub", zamieszczoną w Waszej gazecie z dnia 10 sierpnia b.r. uprzejmie informujemy, że pismem Nr 5131/18/85 z dnia 05-12-1985 r. wystąpiliśmy do Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch" w Bielsku Podlaskim w sprawie uruchomienia Klubu. Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza nie mogła uruchomić Klubu ze względu na brak środków na zakup mebli. W bieżącym roku nadal poruszaliśmy ten problem. Ostatecznie, z dniem 1 września b.r. została zatrudniona Ob. Halina Stoma z Olchówki jako gospodarz nowego Klubu, pomieszczenia klubowe zaś wyposażono w niezbędne meble i sprzęt. Natomiast termin uruchomienia Klubu zależny jest od wydania opinii przez Terenową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Hajnówce. Prawdopodobnie nastąpi to do dnia 20 września b.r.

W zastępstwie Naczelnika Gminy w Narewce
Sekretarz Urzędu **Luba Nowik**

У МІХАЛОВЕ ДАВОДЗІЦЦА БЛУДЗІЦЬ

У спомненым пасёлку над ручулкай Супрасло таблічкі з назвамі некаторых вуліц паіржавелі і зараз, напрыклад, невядома, што гэта за вуліца: Школьная ці Польная? Такія надпісы назваў вуліц можна сустрэць нават у цэнтры пасёлка. Некаторыя з іх пачынаюцца ад скрыжавання з вуліцай Беластоцкай. **(ян)**

„ШЧАСЛІВЫ, БО ЎСЁ РАЗУМЕЎ ПА-БЕЛАРУСКУ"

(Працяг са стар. 4)

затарамі беларускіх канферэнцый і семінараў. Што можаце сказаць аб гэтых мерапрыемствах?

Адказ: Ужо некалькі гадоў з'яўляюся старшынёю Брытанска-беларускага таварыства, якое разам з Беларускай бібліятэкай час ад часу наладжвае навуковыя канферэнцыі беларусазнаўчага характару. Назаву тут найважнейшыя з тых, якія былі праведзены ў апошніх гадах: канферэнцыі, прысвечаныя стагоддзю з дня нараджэння Я. Купалы і Якуба Коласа, сотай гадавіне з дня нараджэння В. Ластоўскага, пяцісотай гадавіне Ф. Скарыны. У гэтым годзе, у кастрычніку, арганізуем навуковы семінар, прысвечаны З. Бядулі і А. Гаруну. Праз два гады хочам наладзіць канферэнцыю, прысвечаную тысячагоддзю хрысціянства на Беларусі.

Пытанне: Некалькі навуковых супрацоўнікаў і студэнтаў Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта карысталася фондамі Беларускай бібліятэкі імя Скарыны ў Лондане. З другога боку і Вы карысталіся з фондаў варшаўскіх бібліятэк. Як вы глядзіце на вынікі такога супрацоўніцтва?

Адказ: Мне здаецца, што кантакты такога тыпу вельмі карысныя як для польскіх, так і для англійскіх беларусазнаўцаў. Зразумела, што найбольш з гэтага карыстае беларуская справа і папулярызацыя імя Беларусі ў шырокім свеце. Мне здаецца, што наша супрацоўніцтва не можа абмяжоўвацца толькі ўзаемным карыстаннем бібліятэчнымі фондамі, але павінна ўзбагачацца і расшырацца. Я, для прыкладу, у часе наступнага прыезду ў Польшчу хацеў бы прачытаць некалькі лекцый для студэнтаў Кафедры беларускай філалогіі і вучняў беларускіх ліцэяў аб білінгвізме ў Францыі і Англіі, дзе дзеці, як і ўсе, вывучаюць паралельна некалькі моў.

Пытанне: Кафедра беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта святкуе сваё трыццацігоддзе. У сувязі з гэтым арганізуе навуковую беларусазнаўчую канферэнцыю. Ці англійскія беларусазнаўцы прымуць у ёй удзел?

(Працяг са стар. 6)

Дзіця павінна бачыць на маім твары ўсмешку, верыць у маю бесстароннасць і справядлівасць, у мой розум і мае веды. Мусіць бачыць мяне дзень у дзень „паняй“, прыгожай, ахайна і хораша апранутай і прычэсанай. І не можа мяне баяцца. Няхай прыйдзе, параіцца — гэта для настаўніка вялікая ўзнагарода.

— Ведаю, што твае выхаванцы цябе паважаюць і любяць. Калі я прыйшла ў тваю школу і запыталася, дзе цябе шукаць, адзін хлопчык сказаў, а другі пахваліўся: „Гэта наша, наша пані!“ Але я табе скажу праўду. Калі я цябе не ведала, здавалася мне, што ты — прыклад холаду, стрыманасці і дыстан-

ТОЛЬКІ СПАКОЙНА

цыі. А ў цябе столькі дасціпнасці, добрага гумару, цяпла!

— Калі я магу і хачу адкрыцца... Такою, якой я сапраўды з'яўляюся, нямногія мяне ведаюць. Гэта залежыць ад чалавека. Хоць бы і ты — зможаш адчараваць нават камень. А мая маска, на паказ, дапамагае бараніць маю параненую душу, якую скалечылі яшчэ ў дзяцінстве, мае годнасць і мары дзіцяці.

— Мары аб чым?

— Аб усеагульнай пашане, аб шчырай усмешцы, дабраце, адкрытасці. Бацькі прымусілі мяне да працы і намаганняў звыш маіх сіл, да напружанасці, скрывання слёз і болі, радасці і прабачэння. Проста: са мной павінна быць „як у людзей“ і яшчэ лепей. І яны цяпер з мяне, думаю, задаволеныя. Я — добрая, паслухмяная дачка, сораму ім пакуль не прынясла, а пахвал больш, чым некаторыя дзеці з „лепшых“ сем'яў. Я — дачка простага чыгуначніка. А тое, што я адзінокая, што палохаю іншых сваёй дзікасцю вожыка і асцярожнасцю смаўжа — гэта ўжо мая справа.

Міра Лукша

ДУМКІ З ВЯЛІКАЙ ДАРОГІ

Я прыехаў на адпачынак у Яленюю Гару і, стаўшы на кватэру, адразу выбраўся пабачыць гэты горад. Апошняя вайна абыйшла яго бокам, бітвы адбываліся далёка ад яго, а ён застаўся цэлы. Ідучы ад рынку вуліцай Першамая і даходзячы да скрыжавання з вуліцай Кляновіча, угледзеў я царкву. Яна належыць да ліку даўніх помнікаў архітэктуры Яленяй Гары. Пабудавалі яе аж у 1738 годзе. Праз два гады будуць тут святкаваць 250-годдзе гэтай царквы. Праваслаўных у цэлай Яленягорскай нізіне ўсяго каля двухсот сем'яў. Вялікі фэст адбываецца на Пятра і Паўла, бо і сама царква Петрапаўлаўская.

Першы праваслаўны малебен у Яленяй Гары ў пасляваенны час адбыўся 30 сакавіка 1952 года, пасля капітальнага рамонту царквы. У аднаўленні гэтай царквы прымалі ўдзел вядомыя польскія вучоныя і мастакі Адам Сталоні-Дабжанскі, Ежы Навасельскі.

Ад паўночнага боку царквы замураваны два вялікія каменныя крыжы, званыя пакутнымі. Гэтыя крыжы звязаны са звычаем, які некалі існаваў толькі ў Дольным Шлёнску. Менавіта, злачынец ставіў гэткі крыж у месцы, у якім зрабіў сваё злачынства, а на гэтым крыжы высякаў выгляд прылады, якою паслужыўся ў злачынстве, напр. сякеры, віляў, лука, шаблі. У выпадку забойства сямейнага чалавека — забойца яго абавязаны быў запэўніць поўнае ўтрыманне сям'і нябожчыка.

Прыгожа служыць у гэтай царкве святар Славамір Хвойка, родам з нашай Семяноўкі, а рэгентам тут таксама семяноўскі чалавек — Анатоль Шыманюк. На жаль, у царкву прыходзяць адны старыя людзі, а моладзь абыходзіць яе на вярсту бокам. Маладыя як бы саромеюцца быць праваслаўнымі... і таму ўся гэта праваслаўная культура з яе „буквамі“ і „езыцамі“ для яе, натуральна, нешта зусім чужое, зусім незразумелае, і нават дзівакаватае. Вось такая праўда; не догмы вырашаюць у народзе пра жыццёвасць праваслаўя, бо іх мала хто ведае і мала каму яны патрэбны, але — якраз — культура, мова наша. Бо чаму толькі старыя ходзяць у царкву? Таму, што яны яшчэ родам з Беласточчыны ці Люблінішчыны, яны яшчэ з беларускай народнай культуры, памятаюць яе. А маладыя, іх дзеці, народжаныя ў Яленягорскім староніі, нічым такім ужо не характарызуюцца, ім царква — гэта баласт.

На курорце ў Цяпліцах неспадзявана ўдалося мне ў тутэйшым кіёску „Руху“ купіць нашу „Ніву“ ад 16 верасня. Я радаваўся, я згаладаўся ад недахопу беларускага слова. У Яленяй Гары пытаў пра „Ніву“, дык адказвалі мне ўсюды пытаннем на пытанне: „Ніва“? А што гэта?“ Падумалася: з гэтых двухсот сем'яў праваслаўных тут людзей ніводная не выпісвае „Ніву“. Гэта яшчэ адно яснае тлумачэнне таго, чаму іх дзеці павырасталі такімі, якімі ёсць.

Андрэй Гаўрылюк

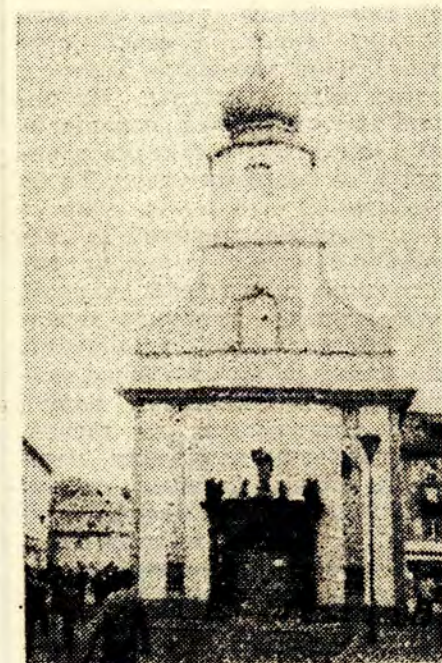

На здымку: старадаўняя царква ў Яленяй Гары.

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

Mścisław Olechnowicz, **Polscy badacze folkloru i języka białoruskiego w XIX wieku.** Red. naukowa i posłowie Eliza Małek. Wydawnictwo łódzkie, Łódź 1986, ss. 252, 1 portr., cena 300 zł., nakł. 1350 egz.

Władysław Mukanowski, Czesław Okołów, **W Puszczy Białowieskiej,** (W:) „Przewodnictwo turystyczne w Polsce”. Warszawa—Kraków 1986, ss. 244—247.

Krystyna Świątecka, **Uwłaszczeniowy kontredans,** (Historia sporu o grunta we wsi Smolugi k/Bielska Podlaskiego). „Tygodnik Kulturalny” (W-wa), R. 1986, Nr 35, s. 7.

Marian Piłot, **Niespieszny wędrowiec,** (Refleksje na temat twórczości Sokrata Janowicza z okazji ukazania się jego ostatniego dzieła — „W białostockiej krainie”). „Tygodnik Kulturalny”, R. 1986, Nr 35, s. 12.

Janusz Kniaźnikiewicz, **Piknik w środku Europy,** (Perypetie z zakupem węgla w Suchowoli). „Tygodnik Kulturalny”, R. 1986, Nr 36, ss. 1, 4.

P. Bajko

ПАРНАСІК

чытальніцкая літсуполка на негарантаваных палях

ВОСЕНЬ

Пакарацелі дні, прырода
даспявае,
Менш грэе сонца, часцей ідуць
дажджы,
Алавянымі воблакамі неба
зацягае,
І ўсё жывое тут ад холаду
дрыжыць.

А селяніну ўсё ж няма
спачынку:
Толькі дабро сваё з палёў
ў гумно перацашчыў,
Ледзь адсапнуў якую дзе
хвілінку,
Пасевы новыя на зіму залажыў.

А вось і бульба падаспела,
трэба ж знаці,
Тожа нялёгкая ў балоце праца
з тым...
І дзень за днём усё новыя
заняцці
Усё паганяюць, каб паспець
з усім.

А восень ўжо няўмольна
насцігае,
„Баб'яга лета“ надыйшла пара,
Ліства пазалаціцца, паспадае...
І толькі глянь, а зараз і зіма...

Улас

Адказ: Так, на гэту канферэнцыю прыедуць, бадай, тры англійскія беларусазнаўцы. Адным з іх з'яўляецца А. Макмілан — прафесар Ліверпульскага універсітэта, які напісаў доктарскую дысертацыю на тэму слоўнікавага фонду беларускай мовы XIX стагоддзя і „Гісторыю беларускай літаратуры“. Макмілан, праўдападобна, прыедзе з дакладам, прысвечаным характарыстыцы часопіса Of Byelorussian Studies.

Магчыма, што прыедзе А. Надсон з дакладам, прысвечаным характару Беларускай бібліятэкі імя Ф. Скарыны ў Лондане. Урэшце, намерваюся прыехаць і я з дакладам на тэму: „Калосce“ — характар і ідэалогія часопіса“.

Пытанне: Якія вашы бліжэйшыя планы ў галіне беларусазнаўства?

Адказ: Буду працаваць над заходнебеларускім друкам у даваеннай Польшчы і асабліва часопісам „Калосce“. Хачу таксама заняцца беларускай публіцыстыкай у Народнай Польшчы.

Пытанне: Значыць, будзеце займацца „Нівай“. У сувязі з гэтым прашу сказаць некалькі слоў аб нашым тыднёвіку.

Адказ: Тыднёвік ваш шырокавядомы сярод беларусаў у Англіі. Многія англійскія беларусы з'яўляюцца яго падпісчыкамі. Мы трактуем „Ніву“ як шчыры голас беларускай меншасці ў Польшчы. Думаю, што чалавек, які не цэніць уласную нацыянальнасць, ніколі не будзе шчыра цаніць нацыянальнасць чужую. З такога чалавека не мае карысці ні ўласны народ, ні чужы. Такую праўду „Ніва“ стараецца давесці да свядомасці сваім чытачам і гэта добра. Варта дабавіць, што ва ўсім сучасным свеце ўзрастае зацікаўленасць нацыянальнымі меншасцямі з боку чужых і зацікаўленасць меншасцяў самімі сабою. Я лічу, што „Ніва“ ў гэтым высакародным працэсе самапазнання можа адыграць вялікую ролю не толькі з пункту гледжання беларусаў, але і ўсіх народаў.

На маю думку, краіна, якая стварае спрыяльныя ўмовы для моўнай і культурнай таясамасці нацыянальных меншасцей, даказвае ўсяму свету сваё духоўнае багацце і дэмакратызм. Думаю, што беларусы ў Польшчы будуць усё шырэй карыстацца з такіх магчымасцей.

Пытанне: Вы былі дзесяць дзён у Польшчы — якія вашы ўражанні з гэтага прабывання?

Адказ: Па-першае, магазіны вельмі змяніліся ў параўнанні з 1981 годам. Тады стаяў у магазінах толькі воцат. Сёння карціна зусім другая. Для мяне былі найважнейшыя сустрэчы з людзьмі. Спаткаўся я са старымі знаёмымі: рэктарам Пазнанскага універсітэта — прафесарам Фісякам, дэканам русістыкі і прыкладной лінгвістыкі Варшаўскага універсітэта прафесарам Барташэвічам. Ну, і незабыўная сустрэча з Беласточчынай. У Беластоку і Супраслі Я. Чыквін паказаў мне храмавае будаўніцтва. Вельмі мілай была сустрэча ў Галоўным праўленні БГКТ. Надоўга ў памяці астанецца візіт у вашай прыроднай святыні — Белавежы. Выключна цікавай была сустрэча ў Беларускім ліцэі ў Гайнаўцы і спатканне ў сядзібе Гайнаўскага аддзела БГКТ. Цешуся, што пабываў я на аўтэнтычнай беларускай глебе, меў магчымасць выкарыстаць свае беларускія моўныя магчымасці і, найважнейшае, разумеў усё, што мне гавораць беларусы. Вядома, што быў бы шчаслівы, калі б і яны разумелі маю беларускую мову.

— Вельмі дзякую за размову. Хачу вас запэўніць, што беларусы дасканала разумелі вашы выказванні і апініі і ўсе яны захоплены ступенню вашых ведаў па беларускай мове. Шчыра дзякую таксама за ваш дар 21.000 злотых, унесены ў фонд Беларускага музея.

Гутарыў А. Баршчэўскі

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

МАЛАДЫЯ І ГОСЦІ Ў ЧАС „ПЕРАПІВАННЯ“

Цікава, што ў апошнія гады ў тых песнях, у змесце якіх выступала слова „таляр“, замяняецца яно словам „даляр“. Чым гэта вытлумачыць? Проста тым, што таляр у свядомасці сённяшніх беларусаў ні з чым не асацыіруецца. Зусім па-другому выглядае справа з доларам, які стаўся сімвалам, канкрэтным знакам матэрыяльных вартасцей.

Па сутнасці, мы не ведаем паходжання назвы „перапіванне“. Пытаныя намі інфарматары гавораць, што ён звязаны „з папіваннем і ўсё“. Некаторыя даследчыкі тэрмін гэты звязваюць з тымі адлеглымі часамі, калі дзяўчыну маладому прадавалі, а пасля гэтага запівалі здзелку. Адсюль узялося перакананне, што дзяўчыну „прапівалі“. Пазнейшыя пакаленні знавелізавалі назву, забываючы аб гандлёвай трактоўцы вясельнага рытуалу ў адлеглым мінулым. Маладую пару ў часе „перапівання“ абавязваў сцісла акрэслены пратакол. Павінна яна была ўвесь час стаяць і трымаць у руках кілішкі, напоўненыя дружкай звычайнай вадой. Гэтая ж дружка ставіла перад маладымі трэці кілішак і напаўняла яго гарэлкай. Калі да стала падыходзілі асобы, якія хочуць узяць удзел у „перапіванні“, дружка праз хустачку брала кілішак і ўручала яго падышоўшай да стала асобе.

Для прыкладу, калі да стала падыходзілі бацькі маладой, дык найчасцей першая маці брала з рук дружкі кілішак разам з хустачкай і выказвала пажаданую формулу. Бацька ў той час або паўтараў за жонкай пажаданні або маўчаў і выказваў пажадальную формулу толькі тады, калі пераймаў з рук жонкі кілішак. Стукнуўшыся з маладымі кілішкамі, бацькі дэкларавалі суму грошай, або называлі жывёлу ці іншыя матэрыяльныя вартасці, якія намерваліся ўносіць у пасаг маладым. Наогул гаварылі аб тых прадметах і актывах, якія былі ўжо акрэслены ў часе ладоў. Аднак найчасцей да гэтых ужо вядомых маладым актываў дадавалі нешта новае. Чокнуўшыся чаркамі з маладымі, цалаваліся з імі, выпівалі гарэлку і адыходзілі назад. Іх месца займалі хрышчоныя бацькі — і рытуал паўтараўся.

Пасля падыходзілі сваякі, вясельныя чыны, радавыя вясельныя госці. Здаралася, што ў „перапіванні“ бралі ўдзел і „запарожнікі“ або нават выпадковыя падарожнікі, якія праязджалі або праходзілі праз вёску. Вядома, што іх дары былі наогул невялікія.

Існавала перакананне, што ўдзел у „перапіванні“ прыносіць карысць не толькі маладым, але і тым, хто дарыць, можа прынесці ў жыцці ўдачу і шчасце. Вось з гэтай прычыны да „перапівання“ часам гарнуліся зусім выпадковыя асобы. Абрад „перапівання“ ў многіх вёсках захаваўся да сёння. Выступае ён часта нават у тым выпадку, калі ўступаюць у сямейныя сувязі адукаваныя людзі. Некалькі гадоў таму назад давялося мне быць на вяселлі ў сваёй студэнткі, якая выходзіла замуж у роднай вёсцы Рыбалы. На вяселлі выступіў абрад „перапівання“ і мне асабіста таксама давялося ў ім прымаць удзел. Трэба агаварыцца, што сёння ўжо з гігіенічных меркаванняў да „перапівання“ кожны з гасцей падыходзіць з уласнай чаркай, якую дружка напаўняе гарэлкай. Варта яшчэ аднатаваць, што маладыя, як ужо было сказана, маюць у кілішках ваду і што ў адваротнасці да гасцей, якія поўнасцю выпіваюць налітую ім водку, маладыя толькі сімвалічна прыгубліваюць кі-

(Працяг на стар. 11)

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка! Я ўжо немаладая жанчына, але звяртаюся да цябе за парадай, бо маю клопаты з дачкой. Мая дачка яшчэ дзяўчына, ёй 22 гады. Цяпер яна ўжо працуе і зарабляе на сябе. Калі стала на працу пасля школы, пазнаёмілася з вельмі прыгожым хлопцам. Здаецца, яны пакахалі адзін другога. Два гады працягвалася іх сяброўства. А дачка мая была закаханая ўсё больш. А вось ужо два месяцы як сяброўства гэтае скончылася. Скончылася фактычна ад таго часу, калі дачка мая зацяжарыла і сказала аб гэтым хлопцу. Хлопец яе пачаў спачатку дамагацца, каб яна перарвала цяжарнасць. І тады яна вырашыла параіцца са мной.

Але што я ёй магла параіць? Каб перарвала цяжарнасць і, можа, засталася калекай на ўсё жыццё?... І таму я ёй адказала проста, што гэтую праблему мая дачка мусіць вырашыць сама. Тады яна сказала мне, што хлопец яе, калі яна пазбудзецца дзіцяці, будзе з ёю надалей. А калі ж вырашыць радзіць, тады, сказаў, няхай разлічвае сама на сябе. Мне ўдалося пераканаць дачку, што грош цана такому хлопцу, які ў такі момант кідае дзяўчыну, што так ці інакш, быў бы з яго кепскі муж і кепскі бацька. І так супольна мы вырашылі, што дачка мая дзіця будзе радзіць, а я, хоць выхоўвала яе ўсё жыццё адна, дапамагу ёй колькі будзе сілы.

Хлопец слова стрымаў: як толькі даведаўся аб рашэнні маёй дачкі нарадзіць дзіця, перастаў наведваць яе, не стаў званіць ёй на работу, не схацеў наогул знаць гэту, нібы каханую дзяўчыну. І вось цяпер сядзім мы, дзве самотныя, нешчаслівыя жанчыны і чакаем прыходу на свет нашага дзіцяці. Але часамі прыходзіць мне ў галаву такая думка, ад якой робіцца моташна. Гэта ж я ўсё ж параіла сваёй дачцы, каб не пазбывалася дзіцяці, гэта ж я ёй абяцала дапамогу. А вядома ж, што гэта будзе паўсірата. І, можа, шчасце ўсміхнулася б маёй дачцы, і той хлопец ажаніўся б з ёю, калі б зрабіла яна так, як ён хацеў гэтага, каб пазбылася дзіцяці, бо нібыта на дзяцей то яшчэ яны маюць мноства часу. Дапамажы мне, Сэрцайка, у гэтых сумных і маркотных маіх думках.

Анеля

Анеля! Хлопец, які свядома кідае дзяўчыну ў такім становішчы, у якім апынулася твая дачка, не паправіцца ніколі. І ўсе гэтыя размовы аб тым, што яшчэ зарана, што няма дзе жыць, што трэба вучыцца і г.д., не маюць рацыі быту ў параўнанні з такой цудоўнай і прыгожай справай, як прыход на свет новага чалавека (але таксама і ў параўнанні з той пагрозай, якая навісае над дзяўчынай, якая можа быць пазбаўлена назаўсёды мацярынства). Калі людзі кахаюць адзін другога, то няма для іх ніякіх перашкод у тым, каб быць разам: не перашкодзіць ні брак кватэры, ні вучоба, ні гады, ні веравызнанне. Значыць, той хлопец па-сапраўднаму не кахаў тваёй дачкі, і проста яна ў жыцці памылілася. Напэўна, не будзе ёй лёгка, але думаю, што твая рада не была кепская. Гэта ж, у канцы канцоў, не будзе дзіця нейкага бандыта ці гвалтаўніка, усё ж такі яна кахала гэтага чалавека і ты ведаеш, чыё гэта дзіця. І таму твая рада была як найбольш на месцы. А дачка, магчыма, яшчэ неяк пакіруе разумней сваім жыццём.

Толькі на гэтага ўжо хлопца няхай занадта не разлічвае. Многія дзяўчаты думаюць, што калі народзіць яна дзіця, хлопец дзіця палюбіць і ажэніцца з ёю. На жаль, жыццё дыктуе свае правы і такія развязкі здараюцца надзвычай рэдка.

Сэрцайка

БЕЛАРУСКАЯ КУХНЯ

БЕЛАРУСКАЯ САЛАТА

На салату трэба ўзяць 40 г сушаных баравікоў, 200 г пячонкі з ялавічыны, 2 кіслыя агуркі, 3 цыбуліны, 2 яйкі, 3/4 шклянкі маянезу, 3 сталовыя лыжкі алею, зеляніну, соль.

Сушаныя баравікі памыць у вадзе 2-4 разы, намачыць і зварыць у вадзе, у якой былі намочаны (ваду перад гэтым трэба працадзіць праз двайную марлю). Асобна звараную пячонку астудзіць і дробна нарэзаць. Дадаць падсмажаную на алеі цыбулю, кавалачкі кіслых агуркоў, палавіну маянезу і перац і перамяшаць са зваранымі і пасечанымі грыбамі. Пасаліць, а перад падачай на стол паліць маянезам.

САЛАТКА З ПЯЧУРЫЦ

На 400 г пячурыц (пячарак, гнойніц) патрэбна 1 цыбуля, 1-2 яйкі, 1 сталовая лыжка алею, палавіна чайнай лыжкі 2-працэнтнага раствору лімоннай кіслаты, соль.

Ачысціць пячурыцы, з капелюшоў зняць плёнку. Памытыя грыбы заліць гарачай вадой, дадаць раствор лімоннай кіслаты і зварыць. Звараныя пячурыцы і цыбулю нарэзаць скрылёчкамі, пасля чаго запраўіць алеем, соллю і перцам. Падрыхтаваную масу палажыць горкай у салатніцу і ўпрыгожыць кавалкамі вараных яек.

МІНСКАЯ САЛАТА

На 4 бульбіны трэба ўзяць 200 г пячурыц, 1 цыбуліну, 200 г кіслай капусты, 2 сталовыя лыжкі алею, палавіну чайнай лыжкі 2-працэнтнага раствору лімоннай кіслаты, 1 чайную лыжку цукру, зеляніну, соль.

Падрыхтаваць пячурыцы (як у папярэднім рэцэпце).

Звараную ў лупінах і адцэджаную бульбу парэзаць і змяшаць з пасечанай капустай і пячурыцамі, дадаючы цукар, алей і соль. Салату ўпрыгожыць зелянінай.

ПЯЧУРЫЦЫ СМАЖАНЫЯ

На 600 г пячурыц трэба ўзяць лыжку мукі, 1 яйка, 3 сталовыя лыжкі цёртай булкі, алей, соль.

Падрыхтаваныя пячурыцы крыху падварыць і астудзіць. Пасля гэтага пасыпаць іх мукою, памачыць у яйка і ў цёртую булку, ды смажыць у вялікай колькасці тлушчу, як фрыткі.

Гаспадыня

СОННІК

43

Зёлкі лекавыя — доўгае жыццё; збіраць — даход; сушыць — цябе чакае лячэнне; нюхаць — пустата і фанабэрыстасць.

Ззянне бачыць — шчаслівая будучыня.

Зігзаг — кампанія няпэўнай вартасці.

Зіма — вяселле з перашкодамі.

Злодзей — любоўныя прыгоды; славіць яго — табе пагражае небяспека.

Змова — добрая пасада, праца, занятак.

Змокнуць — непрыемныя звесткі.

Зморанасць — справядлівая ўзнагарода.

Змяя — цябе акружаюць паклёпнікі і ворагі; лавіць — выхад з цяжкай сітуацыі; укус змяіны — бяда, гора.

Знікнуць — згубіць што-небудзь.

Знішчэнне — нешчаслівае каханне.

Зняважаць цябе — карысць, добры знак.

Зняволеным быць — цябе ачэрняць, абгавораць.

Знаёмства — непрыемнасці.

Знайсці што-небудзь — даход.

Знакі — патаемная любоўная прыгода; радзімы знак — благія звесткі.

Золата — замілаванне да пыхлівасці, пустаты; знайсці — спадчына; капаць — шчасце прыйдзе нечакана; плаціць золатам — спрэчкі з сябрамі; каваць — дабрабыт; красці — благія звесткі; насіць — асцярожнасць не пашкодзіць; раздаваць — запросіны; згубіць — цябе ашукаюць; атрымаць — ганьба, сорам.

Зоркі блiскучыя — шчасце; мутныя — цяжкасці, перашкоды; падаючыя — смерць у радні.

Зубр — упартасць.

Зорка

Старонка для дзяцей

На школьным ганку ў час развітання з „Зоркай". Школа ў Крыўцы.

Сіла горы пераверне — гаворыцца ў народнай прыказцы. Пацвярджае гэта наша жыццё на кожным кроку. Як ні бывае часам цяжка, напрыклад, у час рамонтаў вясковых школ! І рабочых не хапае, і матэрыялаў патрэбных няма, але калі за справу ўзяцца ўсім разам, усім дарослым і дзецям — кожную цяжкасць пераадолець можна.

Так было з рамонтам школы ў Гародчыне (Нараўская гміна). Цяжка было, але, як узяліся бацькі і дзеці, ды як дапамаглі яшчэ апекуны з сельскагаспадарчага гуртка, дык у школе зрабілася прыгожа і чыста.

А нядаўна паказалі гэта самае бацькі і дзеці са школы ў Крыўцы ў той жа гміне. За некалькі летніх месяцаў, нягледзячы на ўсялякія недахопы, зрабілі ў школе капітальны рамонт, памянялі падлогі і аканіцы, за сабраныя грошы купілі печку для цэнтральнага абагравання, самі яе замантавалі, разабраўшы перад тым старыя печкі. Цяпер школьны будынак, адсвежаны знутры і звонку, усміхаецца на свет белымі, свежа памаляванымі вокнамі, а самае галоўнае — цяпер у школе будзе цёпла і ўтульна.

Энтузіязм бацькоў перадаўся і дзецям. Памагалі, як умелі. А цяпер з ахвотай узяліся за вучобу. Каб весялей жылося, цікавей, запісаліся ў школьныя гурткі і арганізацыі.

Беларускую мову ў школе вывучаюць усе дзеці. Вучаць іх дзве настаўніцы — Аліна Пляскові і Надзея Міхальчук. Падручнікі ёсць, „Зорку" чытаюць і выпісваюць таксама ўсе. Думаю, што хутка ўжо пачнуць прысылаць свае пісьмы на беларускай мове ў „Зорку".

Частка дзяцей захапляецца фатаграфіяй. У школе ёсць пяць фотаапаратаў, павелічальнік і розныя хімікаты. Настаўнік Міхась Зубрыцкі добры спецыяліст, і хлопцы пры ім вучацца спрытна. Гурток мае намер абслугоўваць школьныя і нават гмінныя ўрачыстасці. Можа з часам удасца нават перайсці на самафінансаванне.

Гарцэры, хоць жывуць яшчэ багатымі ўспамінамі з летніх выездаў і супольнага адпачынку, узяліся за абсталяванне ў школе свайго гарцэрскага пакоя. Знайшоўся на паддашшы сімпатычны пакоік, нават з плітой,

ДРУЖНЫЯ Ў ПРАЦЫ І Ў ГУЛЬНІ

дзе можна будзе на кожны збор падрыхтаваць гарбатку. Гарцэрам гэта вельмі спадабалася.

— Будзем тут праводзіць свае зборы, — сказаў дружыновы Раман Внучко. — Кожны гарцэр будзе мець на полачцы свой уласны кубак, а зборы будуць больш прыемныя пры супольнай гарбатцы.

З лесу прывезлі ўжо бярозавыя пянькі, мастакі рыхтуюць дэкарацыі, а „Зорка" чакае запрашэння на ўрачыстае адкрыццё гарцэрскага пакоя.

Настаўніца матэматыкі Ірына Граматовіч гуртуе вакол сябе заўзятых матэматыкаў. Як паказала апошняя візітатарская праверка, матэматыка ў гэтай школе пастаўлена на вельмі высокім узроўні.

Нядаўна ў школу прыйшоў новы дырэктар Сельвестар Мінскі. Малады чалавек, спартсмен са значнымі дасягненнямі (другое месца на агульнапольскіх спаборніцтвах настаўнікаў па плаванню), поўны запалу і ахвоты да грамадскай працы. Нічога дзіўнага, што школа пачала жыць спортам. Яшчэ да гэтага, у мінулым годзе і раней, школа мела добрыя вынікі асабліва па лёгкай атлетыцы. Вясною васьмікласнік Андрэй Карпюк, працуючы пад апекай настаўніка Рамана Внучко, заняў шостае месца ў ваяводстве ў шматбор'і ў кіданні на спаборніцтвах у Беластоку. Цяпер жа на школьным прасторным калідоры паявіўся тэнісны стол, ад якога не адыходзяць малыя тэнісісты. Будуць напэўна і вынікі. Хоць у Нараўскай гміне выбіцца ў лепшыя не так проста. Даўно ўжо славіцца поспехамі ў настольным тэнісе школа ў Трасцянцы, а тут жа за ёю — школа ў Іванках. І ніколі Трасцянка не магла быць пэўнай, ці ўдасца ёй заваяваць першае месца. А цяпер будзе ў яе яшчэ адзін сапернік.

Захапленне вучняў тэнісам прыйшло, вядома, ад настаўнікаў. Настаўнікі гміны падзяліліся на дзве каманды — „Поўдзень" і „Поўнач". Сустрэчы адбываюцца рэгулярна. Сёлета запланаваны 6 разоў. Да гэтага часу найчасцей выйгрывала „Поўнач" з Трасцянкай і Іванкамі. На пачатку кастрычніка выйграла

(Працяг на стар. 10)

Новыя вершы

Віктар Швед

ВОСЕНІ ПЛАДЫ

Сонечны асенні ранак,
Дзьмухнуў вецярок пявучы,
З дрэваў падаюць каштаны,
Панцыр скінуўшы калючы.

Колькі ж іх чырванабокіх
Спачывае ў дрэваў цецю!
Школьнікі ідуць на ўрокі,
Іх збіраюць у кішэні.

Колькі ж сонейкам сагрэтых
Пад магутным старым дубам
Спіць у кругленькіх берэтах
Жалудоў — аж глянуць люба!

Іх таксама возьмуць дзеці.
Пасля ўрокаў, нечакана,
Зробяць многа розных рэчаў
З жалудоў тых і каштанаў.

ВЕЦЕР ЛЁТАЕ ПА СВЕЦЕ

Неспакойны вецер
Лётае па свеце,
Гоніць, гоніць хмары
Па неба абшарах.
Калі злосны — шкоды
Шмат робіць заўсёды.
Ён магутнай жменяй
Дрэвы рве з карэннем.
Часам праз хвілінку
Дах сарве з будынку.
Дражніцца з ахвотай
Са старэнькім плотам,
Ды ў канцы ад стомы
Рыне ў комін дома.
Прыносіў калісьці
Ён многа карысці,
Дзьмухаў з цэлай сілы
Вятракам у крылы
І малоў ён зёрны
На смачны хлеб чорны.

КАЛЬКУЛЯТАР

Сёння ў магазіне тата
Купіў Ваню калькулятар.
Ён задачы ўсе рашае,
Дадае і адымае,
Дзеліць, а таксама множыць
Матэматык той прыгожы.
Адазвалася Ануся:
— Многа пальчыкаў мець мусіць
Калькулятар, не іначай,
Як рашае так задачы.

БУДЗІЛЬНІК ЗВОНІЦЬ НЕ ДЛЯ ЛЁНІ

Гнеўна настаўніца пытае
Лёню гарэзу-абібока:
— Ці ты будзільніка не маеш,
Што ўсё спазняешся на ўрокі?

Адказвае на гэта Лёня:
— Прызнацца хіба сёння мушу,
Калі будзільнік моцна звоніць
Хаваю пад падушку вушы.

ПАЖАР

Сёння ў хаце ў нас крамола:
Двойку брат прынёс са школы.
Спрэчка ўспыхнула раптоўна,
Крыку ў хаце поўна-поўна.
Мама Колю лае, лае,
Ён ад сораму згарае.
Полымя шугае гневу
І направа, і налева,
Справа выглядае марна,
Трэба выклікаць пажарных.

У НАШАЙ ГРАМАДЦЫ

Падручнік беларускай мовы для пятага класа
Аўтары: Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

ДРУГАГОДНІК

Міколка ўсю зіму
Вучыўся дрэнна ў школе,
А ўсё таму,
Што некалі было Міколу
Урокі, як належыць, рыхтаваць.
Прабегае ўвесь вольны час
без перапынку,
А потым пазаймаецца гадзінку
Дый... хочацца ўжо спаць...

У выніку такіх „турбот“
Мікола на другі застаўся год...

За лета ён выдатна адпачнуў.
У школу зноў ісці
пара настала.
Праводзячы яго,
матуля так сказала:
— Глядзі ж, сыночак мой,
каб год не прамінуў,
Як і мінулы, упустую!
— Цяпер абавязкова
перайду я! —
Мікола харахорыўся ў адказ.
— І не хвалюйцеся вы, мама,
Я ж гэту самую праграму
Праходзіў ужо раз.

Упэўненасць —
карысная для справы,
Калі на гэта ёсць падставы,
А без падстаў
яна прыносіць толькі брак.

І зноў усю зіму
Мікола не стараўся,
Рабіў урокі абы-як, —
На леташнія веды спадзяваўся...

Па вуліцы ўжо закрочыў
сакавік.
Мікола ж так бяздзейнічаць
прывык,
Што пэўна б і на трэці год
застаўся,
Каб за Міколу
клас не ўзяўся,
І каб не стала маці
болей строгай.
Ды ледзьве-ледзьве,
з дапамогай,
Мікола ў клас наступны
перабраўся.

* ✲ *

Я школьнікам усім,
сваім сябрам,
Параду дам:
У класе два гады
не заставайся!
А калі здарыўся ўжо гэты грэх,
Дык на мінулае
не спадзявайся,
Вучыся добра і старайся,
Каб не зрабіць яшчэ
адзін агрэх.

Уладзімір Корбан

1. Што аўтар верша гаворыць пра тое:

а. чаму Міколка застаўся на другі год у тым самым класе?

б. што ён казаў сваёй маці на пачатку новага навучальнага года?

в. як Міколка займаўся на другі год у тым самым класе?

г. што пагражала зноў бездаказнаму вучню?

д. хто і як дапамог Міколку перайсці ў наступны клас?

е. што раіць аўтар школьнікам?

2. Вызначце тэму гэтай байкі.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* ✲ *

БССР, 224023, г. Брэст, вул. Арлоўская, 14„Д“, кв. 86. Аўдзеюк Валянціне. 7 клас.

* ✲ *

СССР, 347600, Ростовская обл., г. Сальск, ул. Бородина, 46. Иванисовой Ире. 9 клас.

* ✲ *

СССР, 344065, г. Ростов-на-Дону, ул. Вятская, 102/102, кв. 87. Леуцкой Ольге. 14 год.

* ✲ *

СССР, 346501, Ростовская обл., г. Новошахтинск, ул. Изотова, 4. Вакаловой Оксане. 6 клас.

* ✲ *

СССР, 347600, г. Сальск, Ростовской обл., ул. Кутузова, 10. Остапченко Лене. 9 клас.

* ✲ *

СССР, 344020, г. Ростов-на-Дону, 2 пос. Орджоникидзе, 1 угловой проезд. 23б. Калашниковой Марине. 5 клас.

* ✲ *

СССР, 344065, г. Ростов-на-Дону, ул. Вятская, 102/103, кв. 71. Ракша Евгении. 9 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 3, к. 2, кв. 16. Наташа Смычкова, 3 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 3-А, кв. 73. Іра Ламака, 3 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 92, кв. 71. Оля Сачаво, 2 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул К. Лібкнехта, 92, кв. 73. Аксана Рудзікава, 2 клас.

* ✲ *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Лермантава, 23, кв. 8. Віталь Каваленка, 6 клас.

* ✲ *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул Р. Люксембург, 116, кв. 140. Андрэй Садоўскі, 6 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, пер Волаха, 12, кв. 17. Валя Лосева, 2 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 26. Оля Сафроненка, 2 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 26. Іра Сафроненка, 2 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 55, кв. 31. Наташа Зеленская, 2 клас.

(Працяг са стар. 9)

ДРУЖНЫЯ Ў ПРАЦЫ І Ў ГУЛЬНІ

каманда „Поўдня“ з Крыўцом і Ласінкай. Цяпер ужо невядома, хто мацнейшы. Тым цікавей. А галоўнае, што сустрэчы вучняў і настаўнікаў розных школ вельмі ўзбагачаюць школьнае жыццё, яднаюць вучняў і настаўнікаў, спаўняюць не адно важнае выхаваўчае заданне.

Цяпер вучні мараць аб летніх начлегах у лесе, у палатках, аб вячэрніх вогнішчах, абмяркоўваюць, як лепш арганізаваць іх на будучы год. Маладыя настаўнікі ж, аб'яднаныя ў гуртку ЗСМП, ужо плануюць супольны для ўсёй гміны настаўніцкі сплыў па Нарве на каяках ад Рыбакоў аж да Янова.

А пакуль што — час працы і вучобы. Канец паўгоддзя ўжо недалёка. А тым часам у школе адбываюцца розныя ўрачыстасці, сустрэчы з нагоды розных гадавін. Нядаўна гарцэры ўдзельнічалі ў адкрыцці помніка героям у Гайнаўцы, потым была сустрэча з міліцыянерам, урачыстасць з нагоды Дня Войска Польскага і Дня настаўніка. Час ужо падумаць аб праграме на ёлку. А потым пачнуцца школьныя беларускія конкурсы, у якіх школа ў Крыўцы таксама мае сур'ёзны намер выступіць.

Адным словам, працы цікавай многа. Думаю, што дзеці самі напішуць у „Зорку“, што ў іх найцікавей выходзіць.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Найбольш актыўныя гарцэры Аня Кавальская і Аліцыя Шчурак з дружыновым Раманам Внучко ля гарцэрскага стэнду.

ПІШУЦЬ ШКОЛЬНІКІ

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“!

Мы вучымся ў Падставовай школе ў Орлі. У нашым класе чатырнаццаць вучняў і ўсе мы вывучаем беларускую мову. У новым навучальным годзе ўсе мы падпісаліся на „Ніву“. Чытаем мы яе на ўроках і дома. У гэтым годзе мы вучымся ў вельмі цяжкіх умовах. Школа нашая месціцца ў чатырох будынках, і вучымся мы на дзве змены. Вучняў другога і трэцяга класаў давозяць вучыцца ў вёску Крывая.

У верасні распачалася ў нас будова новай школы. Мы рады, што хоць нашыя маладыя сябры будуць вучыцца ў новай прасторнай школе.

У гэты Міжнародны год міру мы жадаем, каб на ўсім свеце працвітаў мір, каб мы маглі спакойна вучыцца, а краіна наша — будавацца.

Шлем Табе, „Зорка“, самыя найлепшыя пажаданні.

Вучні сёмага класа. Орля

Пімен Панчанка

КСЮША

Ксюшачка, Ксюшачка,
Вось табе падушачка.
Дарагой маёй дзяўчынцы
Пазбіралі па пярынцы
Тыя гусі белыя,
Што па лузе бегалі.
Ты заснеш, ты заснеш
На сваёй падушачцы.
І не думай у сне
З гусаком падужацца.

Іван Чарнецкі

ЦЁПЛЫ СМЕХ

Лесам, полем зайка бег,
Нёс ён смеху поўны мех.

Спатыкнуўся — і на снег
Высыпаўся цёплы смех.

І з пагоркаў да ракі
Паліліся ручайкі.

З украінскай мовы пераклаў В. Жуковіч

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

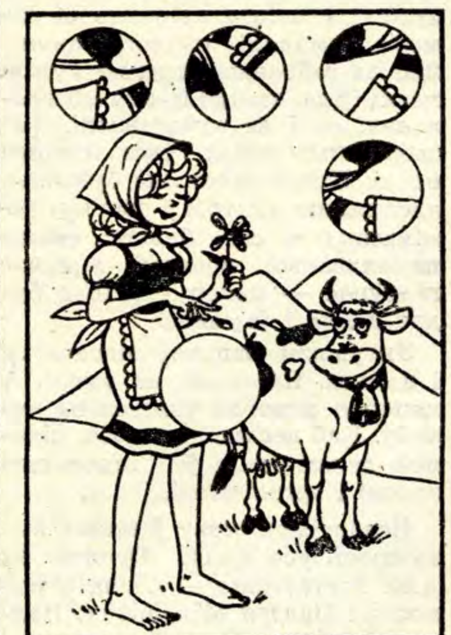

Які з гэтых чатырох кружочкаў трэба ўставіць у пусты кружок на карцінцы?

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-959 Białystok, ul Wesołowskiego 1

Piątek 24 X — 8.10 Przysp. obronne kl. VIII i I lic. 9.00 Wokół nas kl. II i III. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Przed nami ocean" — film radz. 11.20 Magazyn domatora. 11.45 Na progu słowa. 13.30 TTR — s. I Produkcja roślinna. 14.00 TTR — s. I Produkcja zwierzęca. 14.50 Powtórka przed maturą: „Informatyka". 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Program dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów: „Wyzwania" — serial ang. 16.50 Piątek z Pankracym. 17.15 Teleexpress. 17.30 Bez próby. 18.30 Nie tylko dla oszczędnych. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny — Ród Kawallów. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 „Przed nami ocean" (1) — serial radz. 21.40 DT. 22.05 Zawsze po 21-ej. 22.45 Kronika Mistrzostw Świata w zapasach. 23.05 DT. 23.10 „Korporacja zbrodni" (4) — ang. film dok.

Sobota 25 X — 7.25 TTR — s. III Fiz. 7.55 TTR — s. III Biol. 8.25 Tydzień na działce. 9.00 Kino lektur szkolnych: „Zemsta" — pol. film fab. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 12.20 Sztuka prymitywna — franc. serial dok. 13.00 W świecie ciszy. 13.30 Z Polski rodem. 14.00 Za kierownicą. 14.30 Zdrowie — Okulistyka. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: Jean-Paul Sartre — „Ladacznica z zasadami". 16.10 Kram. 16.50 TV Klub Młodych. 17.20 Skarbiec. 18.00 Studio Sport. 18.40 Los. Dużego Lotka. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Tropiciele" — western amer. 21.10 Czas. 21.40 Siedem dni na świecie. 21.50 DT. 22.00 Sportowe rytmy tygodnia. 22.50 Kino nocne: „Anielska diablica" — czech. film fab.

Niedziela 26 X — 7.25 Pr. dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film. 10.30 DT. 10.35 „Tajemnice ludzkiego ciała" — film dok. 11.25 „Broń i barwa" — u narodzin husarii. 11.50 Siedem anten. 12.35 „Chodowiacy" w Bułgarii — rep. film. 12.55 Film rozr. 13.50 TV Koncert Życzeń. 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Teatr Młodego Widza: Kornelia Dobkiewiczowa — „Szatę wdziejesz z purpury". 16.10 Tel. film dok. 16.40 Teatr TV na Świecie: Jarosłav Haszek — „W starej drogerii" (2). 17.45 Społem... czyli razem. 18.25 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dama Kameliowa" — franc. film fab. 21.50 Pegaz. 22.40 Sportowa niedziela. 23.15 Kabaret Olgi Lipińskiej. 0.05 DT.

Poniedziałek 27 X — 13.10 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.45 „Przyjaciele Zielonej Doliny" — serial czeski (4). 17.15 Teleexpress. 17.30 Echa stadionów. 18.00 „Janosik" (7) — serial pol. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Rozmowa na telefon (1). 20.15 Teatr TV: E. Radziński — „Łunin czyli śmierć Kubusia Fatalisty". 21.55 DT. 22.15 Rozmowa na telefon (2). 22.30 Tel. film dok. — „Śpiewa ci obcy wiatr". 23.15 DT. 23.20 J. niem. (4).

Wtorek 28 X — 8.10 Fiz. kl. VI. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Imperium" (4). 10.50 Magazyn Domatora. 11.15 Prawo na co dzień. 11.20 „Renifer — jeleń północy" — radz. film przyrodn. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Hist. 14.50 Powtórka przed maturą: Literatura polska XVII wieku. 15.50 Kim być? — pr. dla maturzystów. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Akademia Muzyczna. 16.50 Dla dzieci: Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr. publ. 18.20 Tel. Informator Wydawniczy. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika zdrowego człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Trybuna Sejmowa. 20.30 „Imperium" (4) — kanad. serial obycz. 21.10 DT. 21.40 Wieczór z X Muzą. 22.40 DT. 22.45 J. ang.

Środa 29 X — 8.10 Geogr. kl. VIII. 9.00 Mat. kl. I—II. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Bariery" — film pol. 11.25 Przyjemne z pożytecznym. 11.50 O grzeczności po polsku. 12.00 Religioznawstwo. 12.50 Chem. kl. VII. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I Hist. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Los. Ex. i Super Lotka. 17.40 „Bunt synowych" — radz. film fab. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Bariery" — film pol. 21.30 DT. 21.50 Program publ. 22.05 Jesienne wieczory muzyczne — Fr. Liszt (1). 22.45 DT. 22.50 J. ros.

Czwartek 30 X — 8.10 Hist. kl. VI. 9.00 Muz. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Dziewczyna i chłopiec" — film NRD. 11.35 Szkoła dla rodziców. 11.50 Apteczka domowa. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. III Upr. rośl. 14.00 TTR — s. III Hod. zwierz. 14.50 Powtórka przed maturą: J. ang. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Reporter TDC. 16.50 Był sobie Kosmos. 17.15 Teleexpress. 17.30 Rzemieślnicy. 17.40 Film dok. 18.05 Poligon. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Encyklopedia kultury polskiej. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Sensacji „Od szóstej do szóstej". 21.30 DT. 21.50 Klub Międzynarodowy. 22.30 DT. 22.35 J. franc. (4).

Bielsk Podl. Toatsie — USA 27 X. Spokojnie, to tylko awaria — USA 30 X — 2 XI.
Czeremcha Christie — USA 29 X — 2 XI.
Czyże Kochankowie mojej mamy — pol. Podróż dookoła mojej głowy — czes. 29 X — 2 XI.
Hajnówka Karatecy z kanionu Żółtej rzeki — chińsk. 27 X — 2 XI.
Michałowo Blucz Brothere — USA 28 — 30 X.
Mielnik Mokry szmal — pol. 29 — 30 X.
Milejczyce Radykalne cięcie — czes. Anatomia miłości — pol. 29 X — 2 XI.
Nurzec Hallo Szpicbródka — pol. 29 X. Zmory — pol. 30 — 31 X.
Orla Jak car Piotr Ibrahima swatał — radz. 2 XI.
Rajsk Miłość i gołębie — radz. Chciałbym się zagubić — pol. 29 X — 2 XI.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			ўсх.-зах	ўсх.-зах.
нядзеля	26	13	Эварыста, Люцыяна	Андрэя, Осіі	6.19-16.20	22.28-14.21
панядзелак	27	14	Івоны, Сабіны	Лукі, Марына	6.21-16.18	23.46-14.39
аўторак	28	15	Шымана, Тадэўша	**Івана, Клеапатры**	6.23-16.16	0.00-14.52
серада	29	16	Эўзебіі, Віялеты	**Карпа, Веніяміна**	6.25-16.14	1.05-15.04
чацвер	30	17	Пшэмыслава, Зенобіі	Параскевы, Мікалая	6.27-16.12	2.26-15.14
пятніца	31	18	Сатурніна, Урбана	Яўфімія, Лук'яна	6.28-16.10	3.49-15.26
субота	1	19	**Дзень Памёршых**	Лонгіна	6.30-16.08	5.15-15.38

ГАДАВІНЫ

535 год таму назад

29.10.1451 г. нар. мораплавец і адкрывальнік Амерыкі (у 1492 г.) Хрыстафар Калумб (пам. 20.5.1506 г.), таксама адкрыў для Еўропы Багамскія астравы, Кубу, Гаіці, Ямайку і інш.

75 год таму назад

27.10.1911 г. нар. беларускі пісьменнік і мовазнавец Мікола Лобан, друкавацца пачаў у 1930 г., найбольш вядомыя творы: раманы „На парозе будучыні" (1964) і „Гарадок Устронь" (1970); адзін з укладальнікаў „Арфаграфічнага слоўніка беларускай мовы" (1961), кіраваў падрыхтоўкай і выданнем пяцітомнага „Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы" (1977-1984).

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Дзе першы раз спазнала шчасце • Дапамагчы школе • Міхась Чарот — паэт буры і напору • Алесь Барскі аб любові • Літаратурная старонка • Дзіўны хлопец Міры Лукшы • Белавежская галерэя • Адгалоскі • Крыж на вышыні 50 метраў • Памяць • Віктар Рудчык у каралевы даламітавай гары • Нам адказвае начальнік Дубіцкай гміны • Беларускі фальклор • Сардэчныя тайны • Соннік • „Зорка" • Што-дзе-калі • Зямля, ты такая вялікая (песня з рэпертуару „Сяброў") • Гумар

(Працяг са стар. 2)

АБ НІГІЛІЗМЕ (3)

Вядома, што асобы, якія абліваюць памыямі сваю краіну, не могуць выклікаць ні пашаны, ні любві з боку грамадзян іншых краін. Вось гэтым і тлумачацца словы амерыканца, які на пытанне, што яму не падабаецца ў Польшчы, адказаў, што не спадабаўся яму польскі экскурсавод, які многа дрэннага гаварыў аб сваёй краіне. Памятайма аб гэтым.

Алесь Барскі

(Працяг са стар. 8)

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

лішкі. І гэта поўнасцю зразумела. Калі б маладыя схацелі „па поўных" піць гарэлку з усімі тымі, хто бярэ ўдзел у „перапіванні" (а такіх бываюць дзесяткі, а нават сотні), дык былі б поўнасцю п'яныя і не датрывалі б да канца гэтага каларыстычнага абраду.

Усім асобам, бяручым удзел у „перапіванні", дзякуюць не толькі маладыя, але і маршалак, які гучна апавяшчае кожную новую асобу, якая падыходзіць да стала, а калі тая адыходзіць, уручае ёй кавалачак караваю.

А. Баршчэўскі

УВАГА, ЧЫТАЧЫ!

Ветліва паведамляем, што аддзелы і экспедыцыі РСВ — у гарадах, а паштовыя ўстановы і пісьманосцы — на вёсцы прымаюць падпіску на „Ніву" на 1987 год.

Прыватныя асобы, дзяржаўныя і грамадскія ўстановы, школы, калектывы і прадпрыемствы могуць рабіць падпіску да 10 лістапада 1986 года.

Гадавая падпіска на „Ніву" каштуе 520 зл., на паўгода — 260 зл., на адзін квартал — 130 зл.

Толькі падпіска гарантуе вам рэгулярную дастаўку любімай газеты!

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217 1922 132

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325 151 6787

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

565. Рышард Бутайла (Свінавусце) — 500 зл.
566. Праўленне аддзелаў БГКТ у Гайнаўцы і Чыжах — 6.200 зл.
567. Юрка Зюзя (Варшава) — 1.000 зл.
568. Гмінны асяродак культуры ў Гарадку — 1.400 зл.
569. Мікалай Нікалаюк (Гайнаўка) — 1200 зл.
570. Працаўнікі Ваяводскай управы ўнутраных спраў у Беластоку — 1.300 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы.
у клубе БГКТ у Бельску вуліца Міцкевіча 50/54.
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
у Саколцы, вуліца Варынскага 1
у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6.

Тэлефон 28-89

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca. Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart zł; półr. 208 zł: rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli:
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli:
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 23, 00-953 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 1682/86 r. Nakład 4.800 egz. R-3.

Знаёмім са словамі песні, якую вы пачуеце ў беларускай перадачы па Беластоцкім радыё ў суботу 25 кастрычніка а 18-й гадзіне.

КВЕТКА ШЧАСЦЯ

Кветка-папараць не дзіўнае паданне,
Гэта песня пра маё к табе каханне.
Кветку-папараць, павер, табе знайду я
І той кветкаю цябе я зачарую.

Прыпеў:

Я даўно шукаю кветку,
Што цвіце Купаллем ўлетку
Для цябе, для цябе.
Для цябе аб гэтым мару,
Для цябе той кветкі чары,
Для цябе, для цябе.
А пакуль хаджу адзін я і шукаю,
Усё блукаю, ўсё пытаю, ўсё пытаю.
І знайду той цвет цудоўнаю парою
Толькі б ты была, любімая, са мною.

Прыпеў.

З суседскага агародчыка

ШЧАСЦЕ

Які мужчына не хоча быць шчаслівым! Якая ж жанчына гэтага таксама не прагне! Але вось, дзе ж шукаць яго, шчасця?

Кажуць: пацярпі, пачакай...

Мая чакала шчасця нештодзённага, незвычайнага. А гады беглі адзін за адным. Здараліся забавы, вясёлыя сустрэчы, але незвычайнага шчасця нідзе не было відно.

Мая цярпела, чакала і пачынала траціць надзею.

Аднойчы пачуўся стук у дзверы. Мая пабегла адчыняць і спачатку расчаравалася, бо гэта быў сусед Юхан, які даўно да яе заляцаўся. Аднак цяпер ён настойліва пасватаўся, і ў Маі пачалося шчаслівае сямейнае жыццё.

Вэла ПАЕ

— Затое мы цяпер ведаем месцы, дзе няма грыбоў.

СМЕЛЫ ЧАЛАВЕК

Адзін чалавек хваліўся сваёй смеласцю. Але гаварыў заўсёды з недамоўкамі.

— Ты ж смелы, — сказалі яму. — Ці ж ты не ведаеш, што калі нехта сказаў „А", дык павінен сказаць і „Б"?

— Ведаю, — кіўнуў галавою смяльчак і сказаў: — АБ...

ПАСЛУХМЯНАЯ

Сустрэліся двое сяброў. Адзін пачаў хваліцца:

— Антось, ты нават уявіць не можаш, якая ў мяне паслухмяная жонка. Хопіць толькі крыкнуць: „Цёплай вады!"... І наказ уміг выконваецца.

— А навошта табе цёплая вада?! — здзівіўся Антось.

— Хіба ж я вымыю посуд халоднай вадою?

СПЯВАК

— Ведаеце, як я пачаў спяваць на тэлебачанні, колькасць прададзеных тэлевізараў павялічылася ў два разы!

— Та-а-ак... Я таксама прадаў свой.

САКРЭТ

— Чаму жанчыны-лёгкаатлеткі бегаюць павольней ад мужчын?

— Выключна з какецтва, каб публіка магла лепш іх разгледзець.

Я гатовы цаніць чалавека вышэй, чым ён гэтага заслугоўвае, калі ён лічыць мяне разумнейшым, чым я з'яўляюся на самай справе.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

У кафэ дзяўчаты гавораць сваёй сяброўцы:

— Глядзі, як галубіцца ў тым кутку Анутэ са сваім трэцім мужам...

Тут падыйшоў Кіндзюліс і заўважыў:

— Вось будзе шуму, калі даведаецца чацверты!

*

Вадзіцель старога драндулета звяртаецца да аўтамеханіка:

— Скажыце, ці не пара мне змяніць масла?

— Хочаце добрую параду, мсье? — гаворыць механік. — пакіньце масла старое, але змяніце машыну.

*

Званок у паліцыю.

— Тэрмінова нарад на бульвар Капуцынак, дом пяць, пяты паверх, налева. Жонка б'е мужа чым папала, і той страшна крычыць.

— Выклік прыняты. Нарад высылаем. А вы што, сусед?

— Не. Я муж.

МІНІВЕРШЫ

А хай не лезе...

Прыходзіць мужык
„пад мухай"
З разбітым носам і вухам.
Жонка у слёзы:
— Ой, Вася!
Хто табе нос так расквасіў?
А той бадзёра ў адказ:
— Ён не палезе іншы раз...

Міхась Скрыпка

З „Весніка Задрыпоніі"

СТАРАЯ ХВАРОБА

Нямала голаў у вароты каманды „Дэгла" сапернікі забілі непасрэдна са штрафных удараў. Няўменне правільна і своечасова паставіць сценку — старая хвароба ігракоў каманды, касцяк якой складаюць муляры.

У ЛІТСУПОЛЦЫ

У літсуполцы „Гара" палічылі амаральным учынак паэта Ціхманкевіча, які зарыфмаваў „любоў" і „зноў".

— Я ж папярэджвала, экспанаты кранаць рукамі нельга.

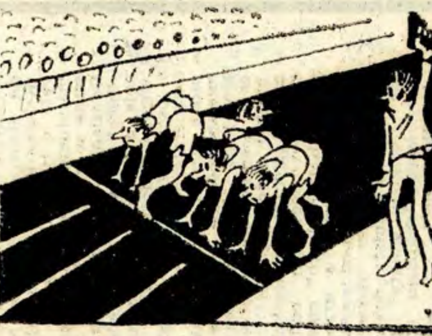

— Мая паклонніца села не на тую грыбуну...

КРАСАМОЎНАЯ АРЫФМЕТЫКА

Рэспубліка Гаіці — краіна бедная. А для Злучаных Штатаў — гэта не такі ўжо і далёкі свет: з Фларыды, напрыклад, за дзве гадзіны самалётам пераляцееш. Ды і морам дабрацца — не праблема. Таму кемлівыя амерыканскія бізнесмены ахвотна размяшчаюць на Гаіці свае прадпрыемствы. Асабліва іх прываблівае тое, што рабочая сіла там вельмі танная. Рабочы дзень на тамашніх амерыканскіх прадпрыемствах трывае дванаццаць гадзін, значыць 720 хвілін. З іх рабочы-гаіцянін, калі глянуць на яго заробак, працуе на сябе роўна шэсць хвілін. Рэшту 714 хвілін ён трудзіцца на амерыканскага „дабрадзея-работадаўца".

З КНІГІ ГІНЕСА

Артылерыст англійскай воінскай часці ў Дортмундзе (ФРГ) Борніш на працягу 159-ці гадзін хадзіў па крузе на спартыўнай пляцоўцы і прайшоў агульную адлегласць за гэты час 650 кіламетраў.

Калі няма сумлення, з'яўляецца жаданне ім гандляваць.